

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ANALIZA STANJA NADZORSTVENIH POSTOPKOV
PRED INŠPEKTORATOM REPUBLIKE SLOVENIJE ZA
DELO**

Tjaša Zorko

Ljubljana, september 2019

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ANALIZA STANJA NADZORSTVENIH POSTOPKOV PRED
INŠPEKTORATOM REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO**

Kandidatka: Tjaša Zorko
Vpisna številka: 04043709
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Uprava prva stopnja

Mentorica: doc. dr. Tina Sever

Ljubljana, september 2019

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Tjaša Zorko, študentka univerzitetnega študija Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04043709, sem avtorica dela z naslovom »Analiza stanja nadzorstvenih postopkov pred Inšpektoratom Republike Slovenije za delo«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu literature in virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Uradni List RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Ksenija Pečnik, prof. slov. jezika

Ljubljana, 24. 9. 2019

Podpis avtorice

POVZETEK

Inšpektorat RS za delo je pomemben organ, katerega poslanstvo je izvajanje učinkovitega nadzora nad spoštovanjem zakonodaje s področij delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva. Namen diplomskega dela je ugotoviti, katero izmed vseh treh področij je najbolj problematično z vidika ugotovljenih kršitev, katere so te kršitve in ali se število teh kršitev z leti zmanjšuje ali povečuje. V diplomskem delu uporabimo kvantitativno metodo analize, in sicer z analizo letnih poročil Inšpektorata RS za delo med letoma 2016 in 2018 pridemo do statističnih podatkov v različnih kategorijah. Poleg splošnih podatkov inšpektorata podrobno pregledamo tudi statistične podatke s področja varnosti in zdravja pri delu, saj smo prav to področje že pred začetkom pisanja diplomskega dela prepoznali kot področje, na katerem se dogaja največ nepravilnosti. Za boljšo predstavbo poteka inšpekcijskih nadzorov v praktičnem delu opravimo še analizo petih primerov inšpekcijskega nadzora, ki ga je opravil Inšpektorat RS za delo. Rezultati analize potrjujejo, da se največ nepravilnosti ugotavlja na področju varnosti in zdravja pri delu, presenetljivo pa je dejstvo, da je največ inšpekcijskih pregledov letno opravljenih na področju delovnih razmerij. Analiza letnih poročil je pokazala, da Inšpektorat RS za delo svoje delo opravlja dobro v okviru svojih zmožnosti. Ovire za še večjo učinkovitost namreč predstavljajo majhno število zaposlenih inšpektorjev, premalo finančnih sredstev, namenjenih izpopolnjevanju inšpektorata, in zapleteni primeri, ki vzamejo veliko časa za reševanje in se lahko vlečejo tudi po več let.

Ključne besede: Inšpektorat RS za delo, varnost in zdravje pri delu, inšpekcijski nadzor, inšpekcijski pregled

ABSTRACT

ANALYSIS OF SUPERVISORY PROCEDURES BEFORE THE LABOUR INSPECTORATE OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

The Labour inspectorate of the Republic of Slovenia is an important administrative body, whose main purpose is the supervision of compliance with Employment Relations legislation, Health and Safety at Work legislation as well as Social Security legislation. The purpose of this dissertation was to determine which of the three areas is most problematic in terms of the established violations, what these violations are and whether the number of such violations decreases or increases over the years. The data for this dissertation was collected by analysing the Labour inspectorate's annual reports from 2016 to 2018, which include statistical data from different categories. In addition to reviewing the general information on the Labour inspectorate, this dissertation further examined the statistical data from the field of Health and Safety at Work, as it has been identified as the area with most irregularities. To further understand how inspections are carried out, this dissertation analysed five examples of inspections that were sent by the Labour inspectorate. The analysis results showed that most irregularities are indeed identified in the area of Health and Safety at Work, however most inspections are annually carried out in the field of Employment Relations. Based on the analysed figures from the Labour inspectorate's annual reports, this dissertation concludes that the Labour inspectorate of the Republic of Slovenia performs its job well within the scope of its capabilities. The issues with increasing the inspectorate's productivity occur as a consequence of a small number of employed inspectors, insufficient financial resources for any improvements and complex cases, which take a long time to be resolved and can continue for several years.

Keywords: Labour inspectorate of the Republic of Slovenia, Health and Safety at Work, inspections

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK	v
ABSTRACT	vi
KAZALO	vii
KAZALO PONAŽORITEV	x
KAZALO GRAFIKONOV	x
KAZALO SLIK.....	x
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	xi
SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	xii
1 UVOD	1
2 INŠPEKCIJA ZA DELO IN NJENI ZAČETKI	3
2.1 OBDOBJE AVSTRO-OGRSKE MONARHIJE.....	3
2.2 OBDOBJE MED SVETOVNIMA VOJNAMA.....	3
2.3 OBDOBJE PO 2. SVETOVNI VOJNI	3
2.4 OBDOBJE SAMOSTOJNE DRŽAVE.....	5
3 INŠPEKTORAT RS ZA DELO	6
3.1 PRISTOJNOST IN ZAKONODAJA.....	6
3.2 ORGANIZIRANOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO	6
3.3 PODROČJA INŠPEKCIJ V OKVIRU INŠPEKTORATA RS ZA DELO.....	7
3.3.1 Inšpekcija nadzora delovnih razmerij.....	7
3.3.2 Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu	8
3.3.3 Socialna inšpekcija	9
3.4 ORGANIZACIJA INŠPEKTORATA RS ZA DELO – GLAVNI INŠPEKTOR	10
3.5 SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE TER INFORMATIKO	10
3.6 PROJEKTNА ENOTA ZA IZVAJANJE PROJEKTOV	11
4 INŠPEKCIJSKI POSTOPEK	12
4.1 INŠPEKCIJSKI NADZOR NA SPLOŠNO.....	12
4.2 ZAKON O INŠPEKCIJSKEM NADZORU	12
4.3 TEMELJNA NAČELA INŠPEKCIJSKEGA NADZORA.....	13

4.3.1	Načelo samostojnosti	15
4.3.2	Načelo varstva javnega interesa in varstva zasebnih interesov.....	16
4.3.3	Načelo javnosti	17
4.3.4	Načelo sorazmernosti.....	17
4.4	UDELEŽENCI V INŠPEKCIJSKIH POSTOPKIH	17
4.5	STVARNA PRISTOJNOST	19
4.6	KRAJEVNA PRISTOJNOST	20
4.7	INŠPEKTORJI ZA DELO IN NJIHOVA POOBLASTILA.....	21
4.7.1	Inšpektor za delo	21
4.7.2	Inšpekcijski svet.....	22
4.7.3	Pooblastila	22
4.8	STRANKE V INŠPEKCIJSKEM POSTOPKU	23
4.9	INŠPEKCIJSKI UKREPI PO ZAKONU O INŠPEKCIJSKEM NADZORU	23
4.10	PREVENTIVNI UKREPI INŠPEKTORJEV IN OPOZORILA	24
4.11	REDNI ALI SPLOŠNI UKREPI	24
4.12	POSEBNI UKREPI, POVEZANI S PREPOVEDJO DEJAVNOSTI	24
4.13	UKREPI ZA VAROVANJE PRAVIC DRUGIH OSEB	24
5	POTEK INŠPEKCIJSKEGA POSTOPKA PRED INŠPEKTORATOM REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO	26
5.1	Zapisnik	26
5.2	Zaključek inšpekcijskega postopka	27
6	STROŠKI INŠPEKCIJSKEGA POSTOPKA	29
7	PRITOŽBA.....	30
8	EMPIRIČNI DEL.....	33
8.1	ANALIZA LETNIH POROČIL INŠPEKTORATA RS ZA DELO MED LETOMA 2016 IN 2018	33
8.1.1	Analiza opravljenih inšpekcijskih pregledov	33
8.1.2	Analiza ugotovljenih kršitev	35
8.1.3	Analiza uspešnosti reševanja zadev	38
8.1.4	Analiza področja VZD	40
8.1.4.1	Število nadzorov na področju VZD.....	40

8.1.4.2	Število novih prijav na področju VZD	42
8.1.4.3	Analiza ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD	43
8.1.4.4	Analiza o številu prijavljenih nezgod	44
9	ANALIZA PRIMEROV IZ PRAKSE	46
9.1	PRIMER 1.....	46
9.1.1	Opis dejanskega stanja	46
9.1.2	Ukrep	46
9.2	PRIMER 2.....	47
9.2.1	Opis dejanskega stanja	47
9.2.2	Ukrep	47
9.3	PRIMER 3.....	47
9.3.1	Opis dejanskega stanja	47
9.3.2	Ukrep	47
9.4	PRIMER 4.....	48
9.4.1	Opis dejanskega stanja	48
9.4.2	Ukrep	48
9.5	PRIMER 5.....	49
9.5.1	Opis dejanskega stanja in izrečeni ukrepi	49
10	ZAKLJUČEK	51
	LITERATURA IN VIRI	54

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Število opravljenih inšpekcijskih pregledov med letoma 2016 in 2018.....	34
Grafikon 2: Število ugotovljenih kršitev pri opravljenih inšpekcijskih nadzorih med letoma 2016 in 2018.....	36
Grafikon 3: Statistični pregled vodenja upravnih zadev inšpektorata RS za delo.....	39
Grafikon 4: Učinkovitost reševanja zadev na Inšpektoratu RS za delo	40
Grafikon 5: Število nadzorov na področju VZD med letoma 2016 in 2018.....	41
Grafikon 6: Število prijav na področju VZD	42
Grafikon 7: Število ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD med letoma 2016 in 2018	43
Grafikon 8: Število prijavljenih nezgod v obdobju med letoma 2016 in 2018.....	45

KAZALO SLIK

Slika 1: Shema Inšpektorata RS za delo.....	7
Slika 2: Možnost odločitve drugostopenjskega organa o pritožbi	32

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

FLRJ	Federativna ljudska republika Jugoslavija
RGBL	Reichgesetzblatt (uradne publikacije nemških zakonov med letoma 1871 in 1945)
RS	Republika Slovenija
SHS	(Kraljevina) Srbov, Hrvatov in Slovencev
VZD	varnost in zdravje pri delu
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZID	Zakon o inšpekciji dela
ZIN	Zakon o inšpekcijskem nadzoru
ZP	Zakon o prekrških
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZUP	Zakon o upravnem postopku
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVZD	Zakon o varnosti in zdravju pri delu
ZZSDT	Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev

SLOVAR SLOVENSKIH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

PSR – psychosocial risks psihosocialna tveganja

1 UVOD

Inšpektorat RS za delo je organ, katerega glavna skrb je dosledna izvedba inšpekcijskega nadzora z namenom upoštevanja zakonodaje. S teoretičnega vidika je glavni namen diplomskega dela spoznati delo inšpektorata in področja, ki jih zajema, opredeliti pristojnosti inšpektorjev, ki opravljajo inšpekcijski nadzor, ter se spoznati s celotnim postopkom inšpekcijskega nadzora. Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kje inšpektorji najdejo največ kršitev, kakšne so sankcije za nepravilnosti oz. kršitve in kakšna je učinkovitost delovanja inšpektorata.

V teoretičnem delu s pomočjo domače in tuje literature opredelimo delovanje in poslanstvo inšpektorata. V teoretičnem delu predstavimo kronološki razvoj inšpekcijskega nadzora, značilnosti inšpektorata ter podrobneje opišemo delovanje vseh treh področij inšpektorata. Inšpektorat zajema področje delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnih razmerij. Predstavimo stranke postopka ter delo inšpektorja in njegova pooblastila. Teoretični del zaključimo s predstavitev možnih ukrepov, ki jih inšpektor lahko izda, in pritožb kot možnega rednega pravnega sredstva zoper odločbe prve stopnje odločanja.

Glavni namen praktičnega dela je ugotoviti, kako uspešen je Inšpektorat RS za delo pri reševanju upravnih zadev in katero področje je najbolj problematično z vidika ugotovljenih nepravilnosti. Pred začetkom pisanja smo postavili dve hipotezi, ki jih preverjamo med pisanjem dela in na koncu potrdimo ali ovržemo. Prva hipoteza predvideva, da Inšpektorat RS za delo ugotovljene kršitve reši hitro in učinkovito. Druga hipoteza pa predvideva, da Inšpektorat RS za delo vsakoletno največ kršitev ugotavlja na področju varnosti in zdravja pri delu (v nadaljevanju VZD). Raziskovalni del je nastal na podlagi kvantitativne metode analize. V prvem delu analiziramo letna poročila Inšpektorata RS za delo. V proučevanje vključimo poročila iz treh preteklih let: 2016, 2017 in 2018. Iz letnih poročil analiziramo naslednje podatke: število opravljenih inšpekcijskih nadzorov, število ugotovljenih kršitev in uspešnost reševanja upravnih zadev. Ker ena izmed postavljenih hipotez predvideva, da je največ kršitev vsakoletno zabeleženih na področju VZD, iz letnih poročil, iz sklopa VZD, analiziramo še naslednje podatke: število nadzorov na področju VZD, število prijav na področju VZD, število ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD in število prijavljenih nezgod na področju VZD. Vse podatke statistično predstavimo s pomočjo grafikonov in jih interpretiramo.

V drugem delu analize predstavimo pet primerov inšpekcijskega nadzora na področju VZD, pridobljenih od Inšpektorata RS za delo. Pri dveh primerih inšpektor ni ugotovil nobenih kršitev, pri dveh so bile ugotovljene kršitve, pri enem primeru pa je inšpektor izdal kar štiri

različne ukrepe, saj je ob inšpekcijskem nadzoru ugotovil štiri kršitve, ki ogrožajo VZD. Vseh pet primerov vsebuje zapisnik oziroma poročilo o opravljenem inšpekcijskem nadzoru, v primerih, ko so bile ugotovljene kršitve, pa so priložene tudi odločbe z jasnimi ukrepi. Pregled primerov je ključen predvsem za seznanitev z vsebino zapisnika in vsebino odločbe, s katero inšpektor zaključi postopek inšpekcijskega nadzora.

V zaključku povzamemo rezultate praktičnega dela.

2 INŠPEKCIJA ZA DELO IN NJENI ZAČETKI

2.1 OBDOBJE AVSTRO-OGRSKE MONARHIJE

Prva pravna podlaga državne inšpekcije za našo državo je bil avstro-ogrski Zakon o obrtnih inšpektorjih iz leta 1883 (objavljen v RGLB, 117/1883). Zakon je definiral naloge obrtnih inšpektorjev in odnos med delavci in delodajalci. Ta odnos je bil definiran kot nadzor nad izvajanjem zakonskih določil, ki urejajo potrebna ravnanja in ureditve, ki zavezujejo imetnike »obrtnov«, da zavarujejo življenje in zdravje svojih delavcev tako med delovnim časom kot v bivalnem okolju. Prav tako so bili delodajalci vezani k vodenju seznamov delavcev, obstoju delovnih pravil v obratu ter doslednemu ravnanju z izplačevanjem plač. Geografsko območje Avstro-Ogrske monarhije je bilo razdeljeno na devet t. i. nadzornih okolišev. Za vsak okoliš je bil imenovan en inšpektor, vseh devet pa je vodil in nadzoroval centralni obrtni inšpektor. Današnje območje Slovenije je tedaj spadalo v deveti nadzorni okoliš s sedežem v Gradcu. Obsegal je Štajersko, Kranjsko, Trst s primorjem in Dalmacijo. Število nadzornih okolišev se je hitro povečevalo, leta 1885 jih je bilo že kar 15. Naslednja večja in hkrati za Slovenijo pomembna organizacijska sprememba na področju inšpekcijskega nadzora se je zgodila leta 1904, ko je bil oblikovan 11. nadzorni okoliš s sedežem v Ljubljani. Mesto prvega »slovenskega« inšpektorja je takrat prevzel Johan Šantruček. Kot nadinšpektor je svoje delo nadaljeval še v naslednjih nekaj letih. Sledile so še nekatere spremembe v nadzornih okoliših, zamenjal se je tudi obrtni inšpektor nadzornega okoliša, vendar je njegov sedež še vedno ostal v Ljubljani (Brezovar, 2014).

2.2 OBDOBJE MED SVETOVNIMA VOJNAMA

Prva svetovna vojna in kaotične razmere v svetu so pripeljale do razpada Avstro-Ogrske monarhije. Tako se je leta 1918 oblikovala nova država, poimenovana Kraljevina SHS oz. Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Leta 1929 se je država preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo. Konec leta 1929 je odbor narodne skupščine Kraljevine SHS sprejel Zakon o inšpekciji dela. Po sprejetju zakona je sledila še njegova objava s strani kralja. Ker je zakon prinesel številne dobre lastnosti na področju dela, so leto dni kasneje sprejeli še Zakon o zavarovanju delavcev. Omenjena zakona sta bila pomemben prispevek k tedanji zakonodaji, saj so pred njima na obravnavanem področju veljali le številni predpisi na področju nadzora, ki pa so bili do tedaj uveljavljeni večinoma v okviru prejšnjih držav (Brezovar, 2014)

2.3 OBDOBJE PO 2. SVETOVNI VOJNI

Že v prvem letu po 2. svetovni vojni je bila z Zakonom o inšpekciji dela (Uradni list FLRJ, št. 100/1946) ustanovljena inšpekcija dela. Izdanih je bilo tudi 19 varnostnih pravilnikov,

predstavljali pa so osnovo za nadzor nad varnostjo pri delu. Inšpekcija dela je bila ustanovljena z namenom nadzorstva nad upoštevanjem zakonskih predpisov in ukrepov o ureditvi delovnih razmerij ter delovnih pogojev.

Leta 1948 je bil Zakon o inšpekciji dela (Uradni list FLRJ, št. 108/1948) spremenjen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o inšpekciji dela. Zakon je prinesel spremembe v ureditev organizacije inšpektoratov za delo. Po 13. letih prvega Zakona o inšpekciji dela iz leta 1946 je bil konec leta 1959 sprejet nov Zakon o inšpekciji dela (Uradni list FLRJ, št. 53/1959). Določbe novega zakona so bile usmerjene predvsem v organizacijo inšpekcije, razmejitve pristojnosti in odgovornosti inšpektorjev, njihove dolžnosti in varovanje uradne skrivnosti. Z novim zakonom se je spremenil osnovni položaj Inšpekcije za delo, saj je po novem nastopala kot družbeni organ nadzora in ne več kot izvršilni organ države. Poleg Zakona o inšpekciji dela so bili potrjeni še zakoni, predstavljeni v nadaljevanju.

Temeljni zakon o varstvu pri delu (Uradni list SFRJ, št. 15/1965 in 28/1966) in republiški Zakon o varstvu pri delu (Uradni list SRS, št. 22/1966), ki sta bila v naši delovni zakonodaji sprejeta z namenom, da se nameni več pozornosti ureditvi varstva pri delu v celoti in z vseh vidikov. V naši delovni zakonodaji sta ta dva zakona dobila mesto prvih dveh posebnih zakonov o varstvu pri delu. Oba zakona sta pokrivala tudi določbe inšpekcijskega nadzorstva. S Temeljnim zakonom o varstvu pri delu je bilo predpisano, da je inšpekcijske zadeve v okviru pravic in dolžnosti opravljal Zvezni inšpektorat za delo, vendar je bil ta kasneje odpravljen s Zakonom o zveznih upravnih organih, zveznih svetih in zveznih organizacijah (Uradni list SFRJ, št. 21/1967). Nato je vlogo prevzel Republiški inšpektorat, ki je v celoti prevzel nadzorstvo na področju prometa, gozdarstva, gradbeništva in industrije. Prav tako je bil pristojen tudi za opravljanje nadzora nad delom občinskih organov inšpekcije dela, in sicer je bil odgovoren za dajanje inštrukcij, spremljanje stanja varstva pri delu in pripravo letnih poročil o varstvu pri delu ter odločanje o pritožbah zoper odločbe na prvi stopnji.

Zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in o delovnih razmerjih med delavci in zasebnimi delodajalci (Uradni list SRS, št. 18/1974) je med drugim določil, da so se delovna razmerja začela urejati s pogodbami o zaposlitvah in da so za nadzor nad izvajanjem zakona in upoštevanjem predpisov na področju delovnih razmerjih pristojni občinski organi inšpekcije dela.

Sledil je Zakon o inšpekcijah (Uradni list SRS, št. 13/1974). Ta je že v prvem členu določal, da so inšpekcije primorane varovati zakonitost in nadzorstvo opravljati v skladu z zakoni, prav tako pa so se primorane držati družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov.

S sprejetjem nove ustave je bil v letu 1974 sprejet republiški Zakon o varstvu pri delu (Uradni list SRS, št. 25/1974), ki je določal, da nadzor nad izvajanjem tega zakona in ostalih predpisov na področju varstva prevzame Republiški inšpektorat dela. Do leta 1991, ko je Republika Slovenija uradno postala samostojna država, so bili za inšpekcijo dela sprejeti še naslednji pomembni zakoni: leta 1977 Zakon o delovnih razmerjih, leta 1978 Zakon o temeljnih sistema državne uprave in o zveznem izvršnem svetu ter zveznih upravnih organih, leta 1979 Zakon o sistemu državne uprave in o izvršnem svetu skupščine SR Slovenije ter o republiških upravnih organih, leta 1986 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu pri delu ter leta 1989 Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Brezovar, 2014).

2.4 OBDOBJE SAMOSTOJNE DRŽAVE

Jeseni 1991 se je s sprejetjem nove ustave dokončno oblikovala samostojna država Republika Slovenija. Sprva so se vse okoliščine in razmere na področju dela, ki so nastale kot posledica razpada prejšnje države, nadaljevale in poglobljale tudi v samostojni državi. Uradne evidence, ki naj bi bile podlaga za ureditev inšpekcijskega nadzora, so bile v tistem času popolnoma nekoristne, saj so bile že zastarele. Z reorganizacijo inšpekcije dela smo tako leta 1994 sprejeli prvi Zakon o inšpekciji dela v novi državi. Zakon je bil nato spremenjen še leta 1997 in 2000. Zakon je uredil inšpekcijsko nadzorstvo, podrobno opisal odnos med delavcem in delodajalcem, natančno je opredelil inšpektorjeve pristojnosti, njegove dolžnosti in pravice. Zakon je prav tako opredelil dolžnosti in pravice delodajalca in delavca. Pomembna sestavina zakona je tudi del, ki je natančno opredelil, na kakšen način se lahko zaključi inšpekcijski postopek in kakšne so sankcije za delodajalca, ki ne upošteva, kar mu narekuje zakon (Brezovar, 2014).

3 INŠPEKTORAT RS ZA DELO

3.1 PRISTOJNOST IN ZAKONODAJA

Delovno področje Inšpektorata RS za delo je določeno z Zakonom o inšpekciji dela (ZID-1), Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o inšpekciji dela – ZID-1A in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (ZIN).

Inšpektorat Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) je ustanovljen kot organ v sestavi Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter opravlja inšpekcijski nadzor nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke, VZD ter nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in predpisov, ki to izrecno določajo (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2018).

Prav tako izvaja inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva, in sicer nadzira opravljanje socialnovarstvenih storitev in spoštovanje predpisov, s katerimi so izvajalci socialnovarstvene dejavnosti podeljena javna pooblastila. Inšpektorat opravlja tudi inšpekcijski nadzor nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij ter nad zakonitostjo in strokovnostjo dela komisij za preverjanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij. Zakon o urejanju trga dela daje inšpektoratu pravno podlago tudi za nadzor na področju zaposlovanja, nadzor pa se opravlja v okviru nadzora delovnih razmerij. Inšpektorat Republike Slovenije za delo je na podlagi Zakona o prekrških (ZP-1) tudi prekrškovni organ (Inšpektorat RS za delo, 2018).

3.2 ORGANIZIRANOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO

V skladu s kadrovskim načrtom je Vlada Republike Slovenije določila, da lahko ima Inšpektorat RS za delo v letu 2018 zaposlenih 111 uslužbencev. Na dan 31. 12. 2018 je bilo zaposlenih 110 uslužbencev, od tega je bilo 95 uradniških delovnih mest in 15 strokovno-tehničnih delovnih mest. Na Inšpektoratu RS za delo poleg teh opravlja delo tudi 6 uslužbencev na projektu EU. Od navedenega števila zaposlenih je bilo poleg glavnega inšpektorja zaposlenih 81 inšpektorjev.

V okviru Inšpektorata RS za delo glede na področje nadzora delujejo tri inšpekcije, in sicer:

1. inšpekcija nadzora delovnih razmerij – na tem področju delo opravlja 48 inšpektorice in inšpektorjev,
2. inšpekcija nadzora VZD – na tem področju delo opravlja 28 inšpektorice in inšpektorjev,

3. socialna inšpekcija, na tem področju delo opravlja 5 inšpektorice in inšpektorjev.

Akt o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu RS za delo (glej sliko 1) določa organizacijo Inšpektorata RS za delo v 7 območnih enotah in 8 inšpekcijskih pisarnah (Inšpektorat RS za delo, 2019).

Slika 1: Shema Inšpektorata RS za delo

Vir: Inšpektorat RS za delo (Pridobljeno 22. 6. 2019 s http://id.arhiv-spletisc.gov.si/si/o_inspektoratu/organizacija_irsd/index.html)

3.3 PODROČJA INŠPEKCIJ V OKVIRU INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS pokriva tri področja nadzora. Inšpekcijski nadzor opravlja na področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva.

3.3.1 Inšpekcija nadzora delovnih razmerij

Na področju delovnih razmerij Inšpektorat RS za delo opravlja inšpekcijski nadzor nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb, izplačil plače, nadomestil in drugih dodatkov, na podlagi katerih se ugotavljajo kršitve pravic in obveznosti delodajalca.

Temeljna pravna podlaga na področju nadzora je Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US in 22/19 – ZPosS). Naloge inšpekcije na področju delovnih razmerij so v prvi vrsti vodenje in organizacija dela inšpekcije, opravljanje neposrednega nadzora delovnih razmerij, priprava najzahtevnejših gradiv in poročil ter vodenje evidenc s področja dela inšpekcije in inšpektorata. Inšpekcija je zadolžena tudi za oblikovanje najzahtevnejših sistemskih rešitev, hkrati pa je ključni dejavnik pri sodelovanju in pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področja nadzora delovnih razmerij in zaposlovanja, sodelovanja delavcev pri upravljanju, stavk ter postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij. Naloga inšpekcije je tudi priprava programov dela in drugih gradiv za delo inšpekcije in inšpektorata, prav tako tudi priprava navodil za izvedbo različnih akcij inšpekcije. Bistvenega pomena so tudi spremljanje in usmerjanje dela v območnih enotah ter skrb za enotno izvajanje inšpekcij. V primeru kakršnihkoli težav je dolžnost inšpekcije na področju delovnih razmerij zagotavljanje in nudenje strokovne pomoči inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije s posebnim poudarkom tolmačenja določb, ki določajo postopkovni del pooblastil inšpektorjev. Ključna naloga pa je tudi sodelovanje v projektnih in koordinacijskih skupinah med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi. Za rast in razvoj inšpekcijskega področja je pomembno sodelovanje z mednarodnimi organizacijami s področja dela inšpekcije, izvajanje različnih izobraževanj in strokovnih usposabljanj pa pripomore k dodatnemu uspehu tako doma kot tudi po svetu (Inšpektorat RS za delo, 2019).

3.3.2 Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu

Inšpekcija na področju nadzora VZD zajema neposredno kontrolo objektov, delovnih prostorov, pogojev dela, ustreznost okolja in sredstev za delo (strojev, orodij, opreme), varovalne opreme, mikroklimatskih razmer, izvajanja zdravstvenih pregledov itd.

Področje varnega in zdravega delovnega okolja ureja Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni List RS, št. 43/11, Ljubljana, 2011, v nadaljevanju ZVZD). S tem zakonom se določajo tako pravice kot tudi dolžnosti delodajalcev in delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepi za zagotavljanje VZD. Delodajalec mora tako z različni ukrepi zagotoviti delu prijazno in varno okolje za svojega delavca. Ključni ukrepi so odpravljanje in obvladovanje nevarnosti pri delu, obveščanje in usposabljanje delavcev ter ustrezna organiziranost in uporaba različnih delovnih materialov. Zakon določa tudi organe, pristojne za varnost in zdravje pri delu (Vodovnik & Tičar, 2016).

V primeru, da delodajalec ne izvaja zgoraj zapisanih ukrepov in ne skrbi za varnost in zdravje pri delu svojih zaposlenih, pa na vrsto nastopi inšpekcija, klasificirana izključno za področje VZD. Pri svojem delu je tako pristojna za pregled delovnih prostorov, objektov, različnih naprav in delovnih sredstev, predmetov, blaga, snovi itd. Prav tako je inšpekcija pristojna za pregled poslovnih knjig, pogodb, listin in drugih dokumentov, pa tudi za dokumentacijo

državnih organov, gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij. Inšpekcija je dolžna tudi zaslišati stranke in priče v upravnem postopku (Gospodarsko združenje za varnost in zdravje pri delu, 2018).

Osnovne naloge inšpekcije na področju varnosti in zdravja pri delu v praktičnem smislu obsegajo vodenje in organiziranje dela inšpekcije in opravljanje neposrednega nadzora varnosti in zdravja pri delu, v teoretičnem smislu pa pripravo najzahtevnejših gradiv, evidenc in poročil s področja inšpekcije in inšpektorata. Inšpekcija na omenjenem področju sodeluje tudi pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, promociji politike in kulture VZD na podlagi nacionalnega programa Republike Slovenije in smernic Evropske unije (v nadaljevanju EU). Za uspešno vodeno delo s čim manjšimi zapleti je pomembno, da inšpekcija skrbi in usmerja delo s področja inšpekcije tudi v območnih enotah. Delo mora v vseh enotah potekati enako, vsi inšpektorji pa se morajo držati istih pravil. Poleg skrbi za tekoče delo inšpektorjev pa inšpekcija nadzora VZD občasno organizira tudi seminarje in izobraževanja, na katerih pozornost namenijo predvsem analizi doseženih rezultatov, pa tudi postavitvi predlogov za izboljšanje celotnega sistema delovanja inšpekcije (Inšpektorat RS za delo, 2019).

3.3.3 Socialna inšpekcija

Socialna inšpekcija nadzira izvajanje Zakona o socialnem varstvu in predpisov, izdanih na njegovi podlagi. Nadzor izvaja nad vsemi, ki zagotavljajo socialnovarstvene storitve, npr. centri za socialno delo, domovi za starejše, varstveno-delovni centri, zavodi za odrasle duševno in telesno prizadete osebe, domovi za otroke in mladostnike, prikrajšane za normalno družinsko življenje, posebni socialnovarstveni zavodi ipd. Osnovo vodilo vseh, ki se profesionalno ukvarjajo s področjem socialnega varstva, je, da samo delo vedno poteka v korist uporabnika. Pravice iz socialnega varstva obsegajo storitve in ukrepe, namenjene preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav posameznikov, družin in skupin prebivalstva (3. člen ZSV).

Socialna inšpekcija opravlja redne letne inšpekcijske nadzore po letnem programu (Inšpektorat RS za delo, 2019).

Med osnovne naloge socialne inšpekcije spadajo vodenje in organiziranje dela socialne inšpekcije, opravljanje neposrednega nadzora, izvajanje programskih nalog inšpekcije in letnih programskih usmeritev inšpektorata (Inšpektorat RS za delo, 2019). Pomembno je tudi vodenje dela v skladu s predpisi o socialni inšpekciji. O svojem delu je inšpekcija na področju socialnega varstva dolžna informirati tako uporabnike kot tudi izvajalce, vse odločitve, postopke in na koncu rezultate svojega dela pa predstaviti v letnem poročilu o delu inšpekcije (Inšpektorat RS za delo, 2019).

3.4 ORGANIZACIJA INŠPEKTORATA RS ZA DELO – GLAVNI INŠPEKTOR

V samem vrhu notranje organizacijske sestave Inšpektorata RS za delo je glavni inšpektor. Ta vodi in predstavlja inšpektorat, organizira in koordinira delo inšpektorjev ter v okviru svojih pooblastil odgovarja za zakonitost, kakovost in učinkovitost dela inšpekcije. Njegova naloga je, da pripravi letni načrt in skrbi za izvajanje nalog, ki so zapisane v letnem načrtu. Prav tako je odgovornost glavnega inšpektorja, da določi način dodeljevanja zadev posameznim inšpektorjem v skladu s predpisi, ki urejajo upravno poslovanje. Ob koncu leta je glavni inšpektor dolžan pristojnemu ministru in inšpekcijskemu svetu posredovati letna poročila, ki v celoti vsebujejo podatke o številu zadev, o času reševanja posamezne zadeve, o spoštovanju rokov pri reševanju posameznih zadev in o realizaciji letnih načrtov (Inšpektorat RS za delo, 2019).

3.5 SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE TER INFORMATIKO

V notranjo sestavo Inšpektorata RS za delo spada tudi služba za splošne, kadrovske in finančne zadeve ter za informatiko, nekatere izmed njenih glavnih nalog pa so vodenje in organiziranje službe ter priprava analiz poročil in drugih dokumentov.

Splošna služba je zadolžena za opravljanje zahtevnih nalog za usklajeno delovanje vseh notranjih organizacijskih enot inšpektorata. Prav tako je zadolžena za javno podobo inšpektorata. To pomeni, da je naloga zaposlenih v splošni službi priprava strategij komuniciranja z mediji in predstavitev dela Inšpektorata RS za delo javnosti. Zaposleni skrbijo tudi za organizacijo različnih strokovnih usposabljanj, izpopolnjevanj, prijav na strokovne izpite inšpektorjev in ostalih javnih uslužbencev ter za pripravo proračunskih dokumentov (Inšpektorat RS za delo, 2019).

V okviru finančne službe so nujni konstantno načrtovanje in vodenje postopkov porabe finančnih sredstev ter priprava zaključnega računa in premoženjske bilance. Prav tako skrbijo za nabavo osnovnih sredstev in izvedbo investicijskih programov (Inšpektorat RS za delo, 2019).

V okviru kadrovskega dela poteka priprava internih aktov in navodil s splošnega in kadrovskega področja. V kadrovski službi hranijo vse mape zaposlenih z njihovimi osebnimi podatki. Njihovo delo zajema tudi pripravo tehničnih postopkov napredovanj in ocenjevanj uspešnosti zaposlenih ter opravljanje drugih nalog v zvezi z izvajanjem delovne in uslužbenske zakonodaje. Kadrovska služba vodi vse postopke v zvezi z obračunom plač in drugih nadomestil zaposlenih (Inšpektorat RS za delo, 2019).

Služba za informatiko pa skrbi za sodelovanje z različnimi institucijami in pri pripravi skupnih projektov uprave. Glavna naloga je skrb za tehnični del poslovanja. Ta vključuje pripravo navodil za delo z računalniško opremo in aplikacijami, zagotavljanje delovanja strežnikov, omrežij, operacijskih sistemov in aplikacij, komunikacijskih sistemov ter drugih orodij. Prav tako se trudijo konstantno dopolnjevati že obstoječe tehnične programe in aplikacije. Na celotnem objektu Inšpektorata RS za delo skrbijo za vzdrževanje opreme inšpektorata. Ker se Inšpektorat RS za delo ukvarja s pomembnimi zadevami, ki terjajo svojo tajnost, je ključno, da je dobro poskrbljeno tudi za področje zaščite tajnih podatkov (Inšpektorat RS za delo, 2019).

3.6 PROJEKTNA ENOTA ZA IZVAJANJE PROJEKTOV

Namen projektne enote je načrtovanje in realizacija različnih projektov, ki kakorkoli pripomorejo k ozaveščanju javnosti s področja delovnih razmerij oz. razmerij med delavcem in delodajalcem. V letu 2017 so tako začeli z izvajanjem šestletnega projekta z naslovom »Odpravimo konflikte na delovnem mestu«. Namen projekta je ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem. Projekt je vseboval dve podaktivnosti:

1. promocija in spodbujanje uporabe instituta posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem,
2. opolnomočenje deležnikov na trgu dela glede zagotavljanja varnega in zdravega dela.

Ocena v prvem letu izvajanja projekta kaže, da je bil projekt dobro zasnovan in nujno potreben. Inšpektorat RS za delo je sporočil, da so odzivi delodajalcev na projekt odlični in da zanimanje samo še raste, prav tako se je povečalo povpraševanje po strokovni pomoči, naraščajo pa tudi pobude za posredovanje v sporu. V okviru projekta so izvedli veliko izobraževanj in promocij, katerih obiskanost je bila več kot pričakovana. Projekt naj bi trajal 6 let, rezultati projekta pa se beležijo in poročajo sproti (Inšpektorat RS za delo, projektna enota za izvajanje projektov, 2019).

4 INŠPEKCIJSKI POSTOPEK

4.1 INŠPEKCIJSKI NADZOR NA SPLOŠNO

Inšpekcijski nadzor je nadzor nad izvajanjem oziroma spoštovanjem zakonov in drugih predpisov, ki ga izvršujejo inšpektorji kot uradne osebe s posebnimi pooblastili in odgovornostmi (2. člen ZIN).

Inšpekcija pomeni dejavnost inšpektorskega nadzorstva. Inšpektorat pa je termin, ki označuje organizacijsko obliko, v okviru katere se inšpekcija izvrši. Praviloma gre za državni organ v sestavi ministrstva ali občinski organ (Jerovšek & Kovač, 2008).

Država je tista, ki sprejema različne zakone in predpise, zato mora biti tudi ona tista, ki preverja pravilnost in učinkovitost njihovega izvajanja, saj predpisi, ki so vidni zgolj na papirju, ne pa tudi v praksi, ne služijo nikomur. Inšpekcijski nadzor je ena od ključnih funkcij javne uprave, saj zagotavlja nadzor nad izvrševanjem predpisov, hkrati pa je ključen vir povratnih informacij upravi. Samo tako se lahko uprava seznanila bodisi s pozitivnimi ali negativnimi učinki sprejetih prepisov ter na njihovi podlagi oblikuje spremembe in predlaga ukrepe za izboljšanje. Glede na namen inšpekcijskega nadzora ločimo:

- redni nadzor, ki se opravi po rednem postopku,
- izredni nadzor, ki se opravi na podlagi pobude in v primeru suma zaradi neskladnosti ravnanja s predpisi,
- ponovni nadzor, ki se opravi po preteku roka, določenega za odpravo kršitev.

Inšpekcijski nadzor izvajajo inšpektorji in inšpektorice, pravno pa ga ureja Zakon o inšpekcijskem nadzoru (v nadaljevanju ZIN) (Ministrstvo za notranje zadeve, 2019).

4.2 ZAKON O INŠPEKCIJSKEM NADZORU

ZIN velja za vsa področja inšpekcij. Posledično velja za področja tržne inšpekcije, šolske inšpekcije, komunalne inšpekcije, veterinarske inšpekcije itd. Prav tako ZIN velja tako za državne kot tudi občinske inšpekcije. Za inšpekcije, katerih delovanje urejajo posebni zakoni, se ta zakon uporablja samo glede tistih vprašanj, ki niso urejena v posebnih zakonih (ZIN, 3. člen). ZIN ureja tudi skupna pravila, ki veljajo za vse zunanje inšpekcije, deloma pa tudi za oblike notranjega upravnega nadzora nad poslovanjem državnih organov in organov lokalnih skupnosti (Jerovšek & Kovač, 2008, str. 167–168).

Sprejet je bil leta 2002, in sicer kot prvi samostojni sistemski predpis za področje inšpekcijskega nadzora. Prvič je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 56/02 z dne 28. 6. 2002, v veljavo pa je stopil 15 dni po objavi. ZIN naj bi predstavljal enotni okvir za vse inšpekcije in inšpektorje, čeprav ti delujejo na različnih področjih.

V 1. členu ZIN je izrecno določeno, da zakon ureja splošna načela inšpekcijskega nadzora, organizacijo inšpekcij, položaj, pravice in dolžnosti inšpektorjev, pooblastila inšpektorjev, postopek inšpekcijskega nadzora, vključno z inšpekcijskimi ukrepi, in ostala vprašanja, povezana z inšpekcijskim nadzorom.

Glede postopka velja, da poleg ZIN inšpekcijske postopke urejajo tudi področni oziroma pretežno materialni zakoni, zakoni o področnih inšpekcijah in ZUP. V primerih, ko področni zakon o neki zadevi določa drugače, kot to določa ZUP, se za tisti del postopka, ki je urejen drugače, nadrejeno uporablja področni zakon, za ostala vprašanja postopka pa se podrejeno uporablja ZUP. Na področju inšpekcijskih postopkov se uporabljajo zakoni o področnih inšpekcijah, ZIN in ZUP. Kadar za posamezno inšpekcijo ne obstaja poseben zakon, govorimo o izvajanju dvojne subsidiarnosti. To pomeni, da je področni oz. materialni zakon nadrejen ZIN, ZIN je nadrejen ZUP in ZUP je podrejen ZIN (Jerovšek & Kovač, 2008).

4.3 TEMELJNA NAČELA INŠPEKCIJSKEGA NADZORA

V vseh inšpekcijskih postopkih je treba v prvi vrsti upoštevati temeljna načela po Zakonu o splošnem upravnem postopku (Uradni List RS, št. 24/06, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13, v nadaljevanju ZUP). Temeljna načela v upravnem postopku so načela, ki nakazujejo pot za pravilno uporabo materialnega prava in usmerjajo delo organa. Vsa temeljna načela so zakonsko opredeljena, njihova kršitev pa pomeni grobo kršitev upravnega postopka, kar lahko vodi do izpodbijanja ali razveljavitve končne odločitve.

Načelo zakonitosti določa, da upravni organ o neki upravni zadevi odloča po zakonu, podzakonskih predpisih, predpisih lokalnih skupnostih in drugih splošnih aktih. V upravnih zadevah, v katerih je organ zakonsko upravičen do odločanja po prostem preudarku, mora biti odločba izdana v mejah pooblastila. Namen in obseg pooblastila pa določa zakon ali predpis lokalne skupnosti. Organ se mora po ZUP ravnati tudi v upravnih zadevah, v katerih je sicer upravičen do odločanja po prostem preudarku (6. člen ZUP).

Načelo varstva pravic strank in varstva javnih koristi določa, da so organi pri postopanju in odločanju strankam dolžni zagotoviti čim lažje zavarovanje svojih pravic, pomagajo pa jim tudi pri njihovem uveljavljanju. Uradna oseba je dolžna v primeru, da med postopkom ugotovi, da ima stranka podlago za uveljavitev svojih pravic, o tem obvestiti stranko. Organ je dolžan tudi poskrbeti, da nevednost ali neukost stranke ne gre v škodo njihovih pravic (7. člen ZUP).

Načelo materialne resnice določa, da je treba v postopku ugotoviti resnično dejansko stanje. Za pravilno in zakonito odločbo je treba ugotoviti vsa dejstva, ki so povezana z dejanskim stanjem. Organ lahko odloča tudi na podlagi verjetno izkazanih dejstev, vendar le, če to določa zakon (8. člen ZUP).

Načelo zaslišanja stranke določa, da je pred izdajo končne odločbe stranki treba dati možnost, da poda izjavo o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so kakorkoli pomembne za izdajo odločbe. Vsaka stranka v postopku mora imeti možnost, da se izjavi. Tudi če so stranke udeležene v postopku z različnimi interesi (9. člen ZUP).

Uradna oseba, ki je zadolžena za vodenje postopka oziroma za odločanje o zadevi, odloči o tem, katera dejstva se bodo štela kot dokazana. Odločitev se sprejme na podlagi presoje vsakega dokaza posebej in nato skupaj na podlagi uspeha celotnega postopka (načelo proste presoje dokazov) (10. člen ZUP).

Za marsikoga je samoumevna uporaba načela dolžnosti govoriti resnico in pošteno uporabiti pravice. Načelo določa, da so vse stranke v postopku pred organom dolžne govoriti resnico in pošteno uporabljati pravice (11. člen ZUP).

Samostojnost organa pri odločanju v upravnih zadevah je strogo določena in poteka izključno na podlagi zakonov, podzakonskih aktov in drugih predpisov. Načelo samostojnosti pri odločanju opozarja, da uradna oseba v upravnem postopku samostojno opravlja dejanja in na njihovi podlagi ugotavlja dejstva in okoliščine, ki privedejo do končne odločitve (12. člen ZUP).

Načelo pravice do pritožbe daje stranki možnost oz. pravico do pritožbe zoper odločbo, izdano na prvi stopnji. Izjemoma, kadar je za odločanje pristojen predstavniški organ ali vlada, pa pritožba na prvi stopnji ni možna. Kadar je za odločanje na prvi stopnji pristojno ministrstvo, je pritožba dovoljena samo v primeru, da tako določa zakon. V zakonu mora biti tudi določeno, kdo odloča o pritožbi. Stranka ima pravico do pritožbe tudi v primeru, če organ prve stopnje ni izdal odločbe o njeni zahtevi v določenem roku (13. člen ZUP).

Zadnje temeljno načelo po ZUP pa je načelo ekonomičnosti. To določa, da je postopek treba voditi hitro, s čimmanjšimi stroški in s čimmanjšo zamudo za stranke in ostale udeležence v postopku. Vseeno pa mora vodenje postopka potekati pravilno, skladno z zakonom, potrebna je ugotovitev resničnega dejanskega stanja in varovanja pravic strank. Le dosledno vodenje postopka lahko vodi do zakonite odločbe (14. člen ZUP).

Poleg zgoraj opisanih temeljnih načel po ZUP pa so za inšpekcijski nadzor ključna še štiri dodatna načela, ki jih določa ZIN. Od tega sta dve načeli, ki v enem delu predstavljata le dopolnitev ali nadgradnjo načel ZUP, govorimo o načelu samostojnosti in načelu varstva javnih in zasebnih interesov. Posebej pa sta v ZIN opredeljeni drugi dve načeli, to sta načelo javnosti in načelo sorazmernosti. Določene elemente teh načel lahko zasledimo tudi že v ZUP (Jerovšek, Kovač, 2008).

4.3.1 Načelo samostojnosti

Načelo samostojnosti določa, da so inšpektorji pri izvajanju inšpekcijskega nadzora v okviru svojih pooblastil popolnoma samostojni. Celoten postopek se vodi na podlagi ZIN. Inšpektorji imajo po 18. in 19. členu ZIN določena pooblastila, na podlagi katerih vodijo postopek od začetka do zaključka. Načelo samostojnosti inšpektorjev ni le temeljno načelo v zakonu, ampak je dejansko tudi temeljnega pomena za institucijo inšpektorja. Že v preteklosti je bila samostojnost inšpektorjev bistvenega pomena, saj so inšpektorji samostojno in neposredno izvrševali kraljeve ukaze, rezultate pa so lahko poročali le kralju. Tako sta bili doseženi dve pomembni stvari – enotnost in učinkovitost, ki je pripomogla predvsem k učinkovitejšemu doseganju končnih ciljev in večji objektivnosti povratnih informacij.

Načelo samostojnosti pomeni, da inšpektor po ZUP (1. odstavek 12. člena v povezavi s četrtnim odstavkom 28. člena) samostojno vodi upravni postopek in odloča v upravnih zadevah. To pomeni, da so njegove odločitve sprejete na podlagi zakonov, podzakonskih aktov in ostalih predpisov. Inšpektor ima že po zakonu kot uradna oseba pooblastilo za odločanje v upravnih zadevah. Slednje vsebuje tudi samostojno opravljanje dejanj v upravnem postopku ter ugotavljanje dejstev in okoliščin. Govorimo o samostojnem odločanju oz. presoji dokazov. Kljub temu da je odločanje inšpektorja samostojno v okviru njegovih pooblastil, pa je ta še vedno dolžan upoštevati navodila in usmeritve predstojnika oziroma nadrejenega (12. člen ZUP).

Inšpektorju v okviru vodenja in odločanja v postopku nihče ne sme dajati obveznih navodil. To pomeni, da mu nihče ne sme reči, kako naj vodi postopek, katera dejstva in dokaze naj upošteva in katero pravno podlago naj uporabi. Izjema je posvetovanje z ostalimi inšpektorji in njihovim nadrejenim, ki lahko vedno izrazijo svoje mnenje glede določene zadeve. Inšpektor samostojno odloča, kdaj je dosežena tista točka v postopku, ko je vse črno na belem. To pomeni, da so vsi dokazi jasni brez kakršnihkoli dvomov. Načelo, ki inšpektorja zavezuje k temu, da zbere pravilne dokaze, je načelo materialne resnice (8. člen ZUP).

O popolni samostojnosti inšpektorja govorimo takrat, ko se ta odloča po lastni presoji, brez kakršnegakoli vpliva drugih. Ker govorimo o samostojnosti inšpektorja, to pomeni, da pri svojem delu ni dolžan upoštevati volje in nasvetov drugih. Seveda lahko vedno vpraša za drugo mnenje, vendar je na koncu vedno on tisti, ki sprejme končno odločitev. Konec koncev pa inšpektor ni tisti, ki odloča o tem, katero zadevo bo vzel pod svoje okrilje. Odločitev, kateri primer bo določeni inšpektor reševal, je v pristojnosti glavnega inšpektorja. Ta ima tudi možnost, da inšpektorju vzame pristojnost nad določenim primerom, če ne upošteva zakonov in predpisov (Pečarič, 2016, str. 96–108).

Državni inšpektorati so organi v sestavi ministrstva, pa tudi inšpekcije delujejo v drugih vrstah organov v sestavi ministrstev (npr. uradi, uprave). Kako deluje avtonomija delovanja, lahko opišemo v treh načinih. Prva je strokovna avtonomija, kar pomeni, da ima posamezen organ v sestavi ministrstva svoj program dela, po katerem tudi deluje in izdaja odločbe na prvi stopnji brez posegov ministrstva, razen v primeru pritožbe zoper odločbe inšpektorata. Druga vrsta avtonomije je kadrovska avtonomija. Ta nam predstavi glavnega inšpektorja, ki je poleg tega, da je predstojnik inšpektorata in odloča o tem, kako bo potekalo delo inšpektorata, tudi vodja kadrovskega poslovanja v inšpektoratu. Predstojnik ostalim inšpektorjem je torej on in ne minister. Tretja avtonomija pa je finančna avtonomija, ki se kaže v samostojnem odločanju o proračunu inšpektorata. Inšpektor si lahko samostojno zagotavlja materialne vire, ki jih potrebuje za potrebe inšpekcijskega nadzora (Jerovšek & Kovač, 2008).

4.3.2 Načelo varstva javnega interesa in varstva zasebnih interesov

Načelo je nadgradnja načela varstva pravic strank in javne koristi po 7. členu ZUP. Bistvo načela je, da poudarja dolžnost inšpektorja, da lahko poseže v položaj pravne ali fizične osebe le toliko, kot je nujno potrebno, da se zavaruje javni interes oziroma javna korist (Jerovšek & Kovač, 2008).

Inšpektor mora pri svojem delu obvezno skrbeti za interes obeh strani. Torej tako interes pravnih in fizičnih oseb kot tudi javni interes. To pomeni, da morajo biti naloge inšpekcijskega nadzora opravljene tako, da zaščitijo interes obeh strani. Lastnost dobrega inšpektorja je, da že preventivno začne z načrtovanjem rednih in izrednih nalog za izvajanje inšpekcijskega nadzora. V primeru, da inšpektor pride do dvoma, ali je prizadeta javna, korist je treba delovati v interesu stranke. Javni interes je teoretično definiran kot splošna družbena korist, ki jo področni predpis opredeli kot tako. Javni interes in javna korist se velikokrat uporabljata kot sinonima. Razlika med njima naj bi bila po mnenju mnogih zgolj teoretična. Kadar področni zakon ne definira vrste postopka, je potrebna ugotovitev, ali obstaja potreba po varstvu javne koristi. V primeru, da se že ve, da gre za upravno zadevo, je razumevanje javnega interesa v posamični stvari ključno za odločitev, torej priznanje ali zavrnitev strankine pravice ali obveznosti (Jerovšek & Kovač, 2016).

Inšpektorjeva dolžnost je, da se pravočasno odzove na prijave, razna sporočila, anonimke ali kakršnekoli druge informacije. Inšpektor mora omenjene informacije v zadevah obravnavati v okviru svojih pristojnosti. Vlagatelje prijav in pritožb pa mora na njihovo zahtevo tudi obvestiti o svojih ukrepih skozi postopek in tudi o končni odločitvi oziroma o zaključku postopka. Dolžnost inšpektorja je, da obravnava tudi anonimne prijave.

Ko govorimo o varovanju javnega interesa, je idealna situacija, da je moč zadovoljiti tako interes javnosti kot tudi interes pravnih in fizičnih oseb. Če to ni mogoče, je treba delati na

tem, da se vzpostavi čim boljše ravnotežje med prevlado enega ali drugega interesa (Pečarič, 2016).

4.3.3 Načelo javnosti

Inšpektorji na podlagi in v mejah pooblastila predstojnika obveščajo javnost o svojih ugotovitvah ter ukrepih, če je to potrebno, da se zavarujejo pravice pravnih ali fizičnih oseb, ter v primerih, kadar je to potrebno za zagotovitev spoštovanja pravnega reda oziroma njihovih odločb (6. člen ZIN).

Izvajanje načela javnosti poteka tako, da se javnost o ukrepih obvešča s pomočjo sredstev javnega obveščanja. To pomeni, da ko pristojna oseba ugotovi, da se na kateremkoli področju pojavi vsebina, ki bi lahko kakorkoli ogrožala pravice pravnih ali fizičnih oseb, nastopi dolžnost javnega obveščanja. Govorimo o informacijah o raznih bolezenskih stanjih, okužbah in podobno (Jerovšek & Kovač, 2008).

4.3.4 Načelo sorazmernosti

Načelo sorazmernosti določa, da mora inšpektor pri odrejanju ukrepov in izvajanju svojih pooblastil ravnati v sorazmerju med z zakonom odrejenim ukrepom in ciljem, ki naj ga ta ukrep doseže. Pri vsakem odločanju mora inšpektor izvesti tehtanje med ukrepi in cilji (Jerovšek & Kovač, 2008).

V delovanje pravnih in fizičnih oseb lahko inšpektor poseže le toliko, kolikor je nujno za zagotavljanje učinkovitega inšpekcijskega nadzora. Pri izbiri ukrepa se izreče tisti ukrep, ki je ugodnejši za zavezanca (7. člen ZIN).

Poseg v delovanje je nujen, kadar ga je treba izvesti v imenu spoštovanja zakonov in drugih predpisov, saj je to edini način, da se zadeva reši. V skladu s tem načelom je v zakonu določeno tudi stopnjevanje ukrepov od lažjih do tistih najstrožjih. Ker govorimo o načelu sorazmernosti, mora biti vsak ukrep razumen, v okviru smiselnih ciljev, predvsem pa mora imeti zakonsko podlago (Jerovšek & Kovač, 2008).

4.4 UDELEŽENCI V INŠPEKCIJSKIH POSTOPKIH

V upravnem postopku sodelujejo različni udeleženci postopka. Med njimi ločimo tiste, ki so nujni, in druge udeležence postopka. Nujni so tisti, brez katerih upravnega postopka ne more biti. To sta upravni organ oziroma uradna oseba, ki zastopa javni interes, in stranka, ki ščiti svoj zasebni pravni interes. Upravni postopek brez pristojnega organa ni upravni postopek (Jerovšek & Kovač, 2016).

V drugo skupino udeležencev upravnega postopka pa uvrščamo še ostale uradne osebe, stranke postopka, stranske udeležence in zastopnike strank. Če stranka postopka nima procesne sposobnosti, potrebuje zakonitega zastopnika. Takrat v njenem imenu odloča zakoniti zastopnik, ki je v omenjenem primeru tudi nujni udeleženec upravnega postopka. Postopka pa se lahko udeležijo tudi priče, pooblaščenci, lastniki različnih ogledovanih predmetov itd. (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 74–75).

Vloge in pomeni vlog udeležencev v upravnem postopku so različni in kot različne jih je tudi nujno razumeti. Njihove vloge in pristojnosti so natančno določene z zakonom. Pomembno pa je dejstvo, da imajo nekatere vloge prednost pred drugimi. Prvega nujnega udeleženca postopka, torej uradno osebo, opredeljujejo pravila o pristojnosti in pooblastilih. To pomeni, da se uradna oseba sme in mora držati teh pravil ter v okviru njih sprejemati svoje odločitve (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 74–75).

Pristojnost za organ pomeni odgovornost in upravičenje za odločanje v določeni zadevi. To pomeni, da mora organ zadevo, za katero je pristojen, v skladu z zakoni in predpisi voditi od začetka do konca. Dolžnost pristojnega organa je, da v določeni zadevi sprejme končno odločitev in jo tudi zaključi. Organ, pristojen za neko zadevo, prav tako odločanja o zadevi ne sme prelagati na druge organe, prav tako pa ne sme prevzemati pristojnosti drugih organov, ki niso v skladu z zakonodajo, in se odločati na njihovi podlagi. V primeru, da organ za določeno zadevo ni pristojen, jo mora nujno predati v vodenje drugemu pristojnemu organu. Vprašanje o pristojnosti je predvsem ključnega pomena, ko se odloča, ali gre za upravno ali civilno zadevo. V civilni zadevi namreč pristojnost o odločanju prevzame sodišče. Poznamo več vrst pristojnosti, za odločanje upravnega organa pa sta najpomembnejši stvarna in krajevna pristojnost (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 74–77).

Stvarna pristojnost organov za odločanje v upravnih zadevah se določa po predpisih, ki urejajo posamezno upravno področje ali določajo organizacijo in delovna področja posameznih organov (15. člen ZUP).

Krajevna pristojnost se določa po predpisih o teritorialni organizaciji državne uprave, po predpisih o teritoriju samoupravnih lokalnih skupnosti ter po predpisih o organizaciji posameznih organov (15. člen ZUP).

V 23. členu ZUP določa, da mora vsak organ po uradni dolžnosti med postopkom ves čas paziti na svojo stvarno in krajevno pristojnost. V primeru, da organ spozna, da za določeno upravno zadevo ni več pristojen, ravna tako, kot je določeno v 65. členu ZUP. Slednji v četrtem odstavku določa, da je v primeru, ko organ ni pristojen za sprejem vloge v fizični, ustni ali kakršnikoli drugi obliki, ta dolžan vložnika na to opozoriti in ga tudi napotiti k pristojnemu organu. Če vložnik vseeno zahteva, da se njegova vloga ali ustno sporočilo

sprejme, je uradna oseba to dolžna storiti. To pa ne pomeni, da potem za omenjeno vlogo postane pristojna. Organ tako vlogo zaradi nepristojnosti zavrže s sklepom.

Peti odstavek 65. člena pa govori o tem, kako mora organ ravnati v primeru, ko prejme vlogo po pošti ali elektronski poti. Pri sprejeti vlogi ni nobenega dvoma, kdo je za njo odgovoren. V tem primeru jo organ pošlje pristojnemu organu oz. sodišču, in to sporoči stranki. Če pristojnega organa za vlogo ne more določiti, brez odlašanja izda sklep, s katerim vlogo zaradi nepristojnosti zavrže in sklep takoj pošlje stranki. Če je nepristojen organ opravil kakšno dejanje postopka, presodi pristojni organ, ki mu je zadeva odstopljena, ali je treba katero od dejanj ponoviti. Organ, ki je opravil dejanja, mora pristojnemu organu odstopiti dokumente o njih (23. člen ZUP).

Poleg stvarne in krajevne pristojnosti, ki se nanašata neposredno na organ, pa ZUP opredeljuje tudi pristojnost oz. pooblastila uradnih oseb. Govorimo o osebni oziroma personalni pristojnosti, ki je določena znotraj pristojnosti organa. V primeru, da je kot organ opredeljen individualni položaj (npr. minister), se hkrati uporabljajo pravila tako o stvarni kot tudi personalni pristojnosti (Jerovšek & Kovač, 2017, str. 76).

4.5 STVARNA PRISTOJNOST

Stvarna pristojnost organov je praviloma določena s področnimi zakoni. Slednji včasih določajo le prvostopenjski organ, včasih pa tudi krajevno pristojnost. V Sloveniji pa je v večini primerov pogosta praksa, da področni zakon poda le neko podlago, natančneje pa pristojnost določijo izvedbeni predpisi. ZUP v 15. in 16. členu določa, da je v primeru, ko področni zakon ne določa drugače, najprej treba določiti, ali določena zadeva spada na državno ali občinsko raven. Na podlagi tega so v zakonu definirani prvo- in drugostopenjski organi. Za odločanje o upravnih zadevah iz državne pristojnosti so tako na prvi stopnji stvarno pristojne upravne enote, na drugi pa ministrstva (npr. ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, finance, kmetijstvo itd.), če zakon ne določa drugače (16. člen ZUP).

Za odločanje o upravnih zadevah iz izvorne pristojnosti samoupravne lokalne skupnosti je na prvi stopnji pristojna uprava samoupravne lokalne skupnosti, za odločanje o upravnih zadevah iz prenesene pristojnosti države na samoupravno lokalno skupnost je na prvi stopnji prav tako pristojna uprava samoupravne lokalne skupnosti, na drugi stopnji pa odloča področno ministrstvo, če zakon ne določa drugače (17. člen ZUP). Poleg prvo- in drugostopenjskih organov poznamo še nadzorstvene organe. Praviloma so to resorna ministrstva, nad njimi je vlada, nad vlado pa parlament (Jerovšek & Kovač, 2016).

Stvarno pristojnost na področju inšpekcijskih zadev s področja dela ima na prvi stopnji inšpektorat za delo, na drugi stopnji pa Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

4.6 KRAJEVNA PRISTOJNOST

Po 19. členu ZUP lahko vsak organ odloča o upravnih zadevah samo v mejah ali teritoriju svoje krajevne pristojnosti. Krajevno pristojnost praviloma določa izvedbena zakonodaja, ki opredeljuje organizacijo upravnih organov, največkrat so to uredbe vlade (Jerovšek & Kovač, 2017, str. 81).

Krajevna pristojnost organa se določi v primeru, ko je za isto zadevo pristojnih več istovrstnih pristojnih organov in področni predpis ne zahteva drugače. V omenjeni situaciji se krajevna pristojnost določi na podlagi t. i. naveznih okoliščin. Navezne okoliščine pomenijo neka pravila, po katerih se določi, kateri izmed več stvarno pristojnih organov bo krajevno pristojen. Navezne okoliščine podrobneje določa ZUP v 20. členu (Jerovšek & Kovač, 2016):

- v zadevah, ki se nanašajo na fizične osebe, je pristojen organ po kraju stalnega prebivališča stranke. Če stranka nima stalnega prebivališča v državi, se določi krajevna pristojnost po njenem začasnem prebivališču v državi, če niti tega nima, pa po njenem zadnjem stalnem oziroma začasnem prebivališču v državi,
- v zadevah, ki se nanašajo na dejavnost državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in pravnih oseb, je pristojen organ po njihovem sedežu,
- v zadevah, ki se nanašajo na poklicno dejavnost posameznikov, ki se opravlja v določenem kraju, je pristojen organ po kraju, kjer se opravlja dejavnost,
- v zadevah, ki se nanašajo na plovilo ali zrakoplov, se določi krajevna pristojnost po sedežu organa, ki je pristojen za upravno zadevo,
- če v postopku sodeluje več strank, se določi pristojnost po stranki, zoper katero se vodi postopek oziroma zoper katero je naperjen zahtevek,
- če se krajevna pristojnost ne da določiti, se določi po kraju, kjer je nastal povod za postopek.

Državne inšpekcije so sicer teritorialno organizirane, vendar so krajevno pristojne za vso državo. Na občinski ravni so pristojni inšpektorati, na območju občine katere delujejo. Zakonsko je omogočena ustanovitev medobčinskega inšpektorata kot oblika skupne občinske uprave (Jerovšek & Kovač, 2008, str. 174).

4.7 INŠPEKTORJI ZA DELO IN NJIHOVA POOBLASTILA

4.7.1 Inšpektor za delo

Glavna naloga inšpektorja za delo je, da izvaja nadzor bodisi na področju VZD ali pa na področju delovnopravne zakonodaje. Inšpektor večinoma opravlja delo na terenu, prioriteta njegovega dela pa je ugotoviti, v kolikšni meri se stanje na terenu razlikuje od tistega stanja, ki je predpisano v določenem zakonu ali pravilniku. Inšpekcijski nadzor je lahko izveden po uradni dolžnosti ali pa na pobudo stranke, ki je ugotovila kakršnokoli kršitev. Če je le mogoče, je obisk inšpektorja s stranko že vnaprej dogovorjen. Tako se olajšajo zadeve pri pregledu potrebne dokumentacije, internih aktov, poročil, potrdil ipd. V primeru, ko se na terenu ugotavlja dejansko stanje, kot so delovni pogoji zaposlenih in delovanje delovnih strojev, pa je obisk inšpektorja nenapovedan, saj stranka ne sme vedeti, da se bo pregled izvedel. Na osnovi ugotovljenega inšpektor še na mestu nadzora napiše zapisnik. Inšpektor nato v vsakem primeru izda ureditveno odločbo, v primeru, da je bila ugotovljena kršitev veljavne zakonodaje, pa je njegova pravica in dolžnost, da odredi ukrepe v skladu z zakonodajo (32. člen ZIN). Ker so inšpektorji tudi prekrškovni organ, se lahko odločijo tudi za kazenski pregon. Pomembno je, da inšpektor za delo nadzira korektno izvajanje Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter Zakona o splošnem upravnem postopku. Tako skrbi, da so pravice in dolžnosti tako delavcev kot tudi delodajalcev izvedene znotraj zakonskih okvirov (Zavod Republike Slovenije za delo, 2019).

Zakon o inšpekcijskem nadzoru v 12. členu natančno opredeljuje, katere pogoje mora imeti izpolnjena oseba, ki bo imenovana za inšpektorja. Za pridobitev naziva inšpektor za delo je treba imeti vsaj 5 let delovnih izkušenj na področju, ki se ga nadzira, na primer strojništvo, gradbeništvo ali pravo. Zaradi različnih področij nadzora tudi inšpektorji prihajajo z različnih področij predhodnega delovanja. Pogoj za pridobitev naziva inšpektorja za delo je poleg ustrezne izobrazbe tudi uspešno opravljen inšpektorski izpit, ki je sestavljen iz splošnega in posebnega dela, opravlja pa se tako pisni kot tudi ustni del (ZIN 12. člen).

Delo inšpektorja za delo zahteva, da je oseba, ki delo opravlja, dovolj samostojna, odločna, objektivna, navajena dela z ljudmi, natančna in organizirana. Večinoma si inšpektorji, kar se tiče uradne dolžnosti, sami organizirajo delovni vsakdan, prav tako pa sami odločajo o ukrepih, opozorilih in izrečenih kaznih. Ključnega pomena je tudi dobra sposobnost opazovanja okolja, v katerem se nahaja, saj se lahko tako vnaprej predvidi marsikatera nevarnost, ki bi na delovnem mestu lahko ogrozila varnost zaposlenih. Inšpektorja na svojem delovnem mestu zavezuje tudi strogo varovanje podatkov oseb, zoper katere poteka nadzor.

Inšpekcijo vodi predstojnik oz. glavni inšpektor (9. člen ZIN). Če je znotraj inšpektorata organiziranih več inšpekcij, se v skladu s predpisi o organizaciji in sistematizaciji v organih

državne uprave oblikujejo ustrezne organizacijske enote (8. člen ZIN). Naloga glavnega inšpektorja kot vodje inšpektorata je, da vodi in predstavlja inšpektorat, skrbi za organizacijo dela inšpektorjev, hkrati pa v okviru svojih pooblastil tudi odgovarja, kako učinkovito in kakovostno je delo inšpekcije (10. člen ZIN). Njegov mandat traja pet let, nato lahko ponovno kandidira.

Izjemoma je lahko za inšpektorja imenovana oseba, ki nima strokovnega izpita za inšpektorja. V tem primeru mora strokovni izpit opraviti v roku šestih mesecev od dneva imenovanja za inšpektorja. Če strokovnega izpita ne opravi po pretečenem predpisanem roku, izgubi inšpektorsko mesto. Osebo, ki zavzema delovno mesto inšpektorja brez opravljenega strokovnega izpita, imenujemo »začasni inšpektor« (Jerovšek & Kovač, 2008, str. 175). Inšpektor, ki nima opravljenega strokovnega izpita, lahko opravlja zgolj posamezna strokovna dejanja (12. člen ZIN).

4.7.2 Inšpekcijski svet

Za medsebojno čim bolj učinkovito delo različnih inšpekcij se ustanovi inšpekcijski svet, katerega namen je, da skrbi za usklajenost in povezanost različnih inšpekcij. Inšpekcijski svet med drugim tudi usklajuje načrte dela inšpekcij, načrtuje skupno izvajanje nalog inšpekcijskega nadzora, sodeluje pri oblikovanju različnih delovnih skupin in pomaga pri iskanju rešitev v primeru, ko inšpekcija pri svojem delu naleti na kakšno težavo. Pokriva tudi področje finančne in administrativne problematike delovanja območnih enot in inšpektoratov. Inšpekcijski svet skupaj z vlado sprejme poslovnik, v katerem so urejena vsa vprašanja, povezana z delom inšpekcijskega sveta. Članstvo inšpekcijskega sveta predstavljajo glavni inšpektorji in direktorji inšpekcij oziroma drugi predstavniki organov v sestavi, v katerih se opravlja inšpekcijski nadzor (ZIN 11. člen).

4.7.3 Pooblastila

ZIN in ZUP inšpektorju izdajata neposredno pooblastilo za odločanje v upravnem postopku, kar pomeni, da inšpektor za delo samostojno vodi postopek in samostojno izdaja ukrepe in odločbe. Pooblastila inšpektorja za delo so široka. Pooblastila inšpektorjev so naslednja:

- pregledajo lahko prostore, naprave, blago, predmete, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente ter poslovanje in dokumentacijo državnih organov, gospodarskih družb, zavodov,
- pregledajo lahko poslovne knjige, pogodbe, listine in drugo dokumentacijo na elektronskem mediju in zahtevajo izdelavo pisne oblike,
- zaslišujejo stranke in priče v upravnem postopku,
- brezplačno jemljejo vzorce blaga in materialov,
- brezplačno lahko pridobivajo in uporabljajo osebne podatke in druge podatke iz uradnih evidenc,

- fotografirajo in posnamejo lahko prostore, objekte, napeljave, pisno dokumentacijo,
- zasežejo predmete, dokumente in vzorce v zavarovanje dokazov,
- s potrdilom lahko za največ 15 dni odvzamejo dokumentacijo, ki jo potrebujejo za raziskavo zadeve, če obstaja utemeljen sum kršitve zakonov,
- opraviti druga dejanja, ki so v skladu z namenom inšpekcijskega nadzora (ZIN 19. člen).

Pooblastila inšpektorjev za delo morajo biti izkazana s službeno izkaznico, ki je predpisana s Pravilnikom o službeni izkaznici inšpektorja (Uradni List RS. Št. 67/14). V prostore in objekte zavarovanca imajo inšpektorji pravico vstopiti brez predhodnega obvestila in ne glede na delovni čas. Zavezanec lahko zavrne njihov vstop v stanovanjske prostore, če ta nima odločbe pristojnega sodišča. Ob dejanskem ali pričakovanem fizičnem uporuh lahko inšpektor zahteva pomoč policije. Na podlagi Zakona o prekrških (Uradni List št. 29/11) ima inšpektor pooblastilo voditi tudi hitri prekrškovni postopek, ki se začne bodisi po uradni dolžnosti bodisi na predlog z zakonom določenih predlagateljev. Hitri postopek se lahko konča z izdajo ali brez izdaje odločbe o prekršku, izrečenimi sankcijami ali opozorilom, plačilom globe itd. (Inšpektorat RS za delo, 2019).

4.8 STRANKE V INŠPEKCIJSKEM POSTOPKU

Inšpektor je dolžan obravnavati prijave, pritožbe, sporočila in druge vloge v zadevah svoje pristojnosti. Njegova dolžnost je obravnavati tudi anonimne prijave, lahko pa jih izpusti, če obstaja sum, da so prijave lažne. Položaj stranke v inšpekcijskem postopku ima zavezanec, ki je lahko fizična ali pravna oseba. ZIN določa, da prijavitelj ali vlagatelj pobude nima položaja stranke (24. člen ZIN). Inšpekcijski nadzor se lahko predhodno najavi, zavezanec pa lahko načeloma prisostvuje pri opravljanju inšpekcijskega nadzora, razen v primeru, ko inšpektor oceni, da bi zavezančeva prisotnost kakorkoli ovirala proces (29. člen ZIN).

4.9 INŠPEKCIJSKI UKREPI PO ZAKONU O INŠPEKCIJSKEM NADZORU

O inšpekcijskih ukrepih govorimo v primeru, če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzora ugotovi, da je prišlo do kršitve zakona ali katerega drugega predpisa. 32. člen ZIN natančno opisuje, kakšne so pravice in dolžnosti, po katerih se mora inšpektor ravnati, ko zazna kakršnokoli neupoštevanje zakonov. Zakon določa, da inšpektor takoj, ko ugotovi nepravilnosti, odredi ukrepe v skladu z zakonom in določi rok, v katerem morajo biti ti ukrepi izpolnjeni. V primeru, da gre za kaznivo dejanje, ga mora naznaniti ali podati kazensko ovadbo za kaznivo dejanje. Ukrepe, ki se mu zdijo primerni, mora v sprejem predlagati pristojnim organom. Po zakonu je dolžnost inšpektorja, da če pri nadzoru ugotovi kršitev, za katero izvajanje je pristojna druga inšpekcija, pripravi zapisnik o dejanskem stanju in ga posreduje pristojnemu organu. Ločimo več vrst ukrepov (ZIN, 32. člen).

4.10 PREVENTIVNI UKREPI INŠPEKTORJEV IN OPOZORILA

Med preventivne ukrepe inšpekcij uvrščamo obveščanje javnosti o nepravilnostih prek različnih medijev in odgovarjanje na različna pisna vprašanja glede delovanja inšpekcije. Če inšpektor po končanem nadzoru odloči, da je glede na kršitve dovolj samo ustno opozorilo, ga lahko tudi izda. Pomembno je, da inšpektor presodi, ali bo zgolj ustno opozorilo dovolj, da bo zavezanec opravil svoje dolžnosti. Prav tako zavezancu določi nek rok, v katerem mora odpraviti pomanjkljivosti, ki jih je inšpektor opazil. Po preteku izdanega roka inšpektor opravi kontrolni pregled in v primeru, da je zavezanec upošteval ukrepe in odpravil napake, ustavi postopek. Če zavezanec napak ne odpravi v določenem roku, inšpektor izreče druge ukrepe v skladu z zakonom (33. člen ZIN).

4.11 REDNI ALI SPLOŠNI UKREPI

V primerih, ko ustno opozorilo inšpektorja ni prineslo pričakovanih rezultatov, inšpektor poseže po bolj strogih ukrepih. Inšpektor lahko izda upravno odločbo, v kateri odredi ukrepe in določi rok, do katerega morajo biti ukrepi izpolnjeni. V primeru, da inšpektor pri pregledu dejanskega stanja ugotovi, da gre za prekršek, lahko sproži hitri prekrškovni postopek in izda plačilni nalog ali odločbo. V primeru, da inšpektor sumi, da gre za kaznivo dejanje, poda ovadbo. Šele v primeru, ko inšpektor zazna ukrepe, za katere sam ni pristojen, predlaga druge ukrepe pristojnemu organu (sodišče) (Jerovšek & Kovač, 2008).

4.12 POSEBNI UKREPI, POVEZANI S PREPOVEDJO DEJAVNOSTI

V primerih, ko inšpektor ugotovi, da zavezanec ni odpravil nepravilnosti, ki so mu bile izrečene, lahko s prepovedno odločbo začasno prepove opravljanje dejavnosti. Prav tako ima pooblastilo, da zavezancu odvzame dokumentacijo oziroma predmete, ki so bili podlaga za kršitev. Še hujši ukrep, ki sledi v primeru, da zavezanec ne upošteva ukrepa prepovedi dejavnosti, pa je, da lahko inšpektor z odločbo naloži podjetjem, ki so pristojna za dostavo električne energije, vode, plina in telekomunikacijske zveze, da zavezancu v roku treh dni ustavijo njihovo dobavo. Odločba se vroči tudi zavezancu. V primeru, ko inšpektor z odločbo odredi ukrepe za nepravilnosti, mora o tem obvestiti tudi morebitne tretje osebe, ki so ali pa bi za zavezanca opravljale kakršnakoli dela, ki bi pomenila nadaljevanje kršitev (34. in 35. člen ZIN).

4.13 UKREPI ZA VAROVANJE PRAVIC DRUGIH OSEB

Zadnja vrsta ukrepov se nanaša na stanje, ko inšpektor ugotovi, da je zavezanec storil kršitev, ki posega v pravice drugih pravnih ali fizičnih oseb. V tem primeru je njegova dolžnost te osebe o kršitvah obvestiti. Če inšpektor meni, da lahko najdena kršitev vpliva

tudi na druge zaposlene pri zavezancu, lahko objavi sklepe svoje odločbe na vidnem mestu v poslovnih prostorih zavezanca. Omenjena objava gre v breme zavezanca (36. člen ZIN).

5 POTEK INŠPEKCIJSKEGA POSTOPKA PRED INŠPEKTORATOM REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

Zakon o inšpekciji dela opredeljuje, da se postopek inšpekcijskega nadzora vodi po uradni dolžnosti, razen če zakon določa drugače. Kot določa ZID-1, se postopek inšpekcijskega nadzora zaradi varovanja javnega interesa ali koristi vedno začne po uradni dolžnosti. Zlasti zavezanci se od inšpektorja velikokrat trudijo priti do informacije o morebitnem viru prijave. Na področju delovnih razmerij večinoma pride do prijave domnevne kršitve. Slednjo v večini primerov poda delavec, ki je mnenja, da se mu na delovnem mestu godi kakršnakoli krivica. Inšpektorjeva dolžnost je, da obravnava vsako prijavo, ki vsebuje ustrezne podatke in predstavlja sum na kršitev. To velja tudi za anonimne prijave. Do uvedbe inšpekcijskega postopka pa ni nujno, da pride samo prek neke prijave. Postopek se lahko začne na odločitev inšpektorja samega, bodisi na podlagi njegovega letnega načrta inšpekcijskih nadzorov, v poštev pa pridejo tudi t. i. akcije inšpektorata ali več inšpektoratov. To pomeni, da zaradi problematike določenega področja v preteklih letih izvajajo večje število inšpekcijskih nadzorov. Na področju socialne inšpekcije so vsakoletno pod drobnogledom predvsem izvajalci institucionalnega varstva starejših. Večinoma gre za redne in načrtovane inšpekcije, vsakoletno pa se obravnava tudi kakšna prijava s strani posameznika, ki ni zadovoljen z izvajalcem socialnovarstvene dejavnosti (Inšpektorat RS za delo, 2019). Drugi odstavek 14. člena ZID-1 daje inšpektoratu možnost, da določene primere obravnava prednostno ne glede na čas oziroma vrstni red prijave. Ta novost v zakonu je bila vsekakor dobrodošla, saj se je pogosto dogajalo, da je inšpektorat prejel prijavo, iz katere je bilo takoj razvidno, da gre za hujše kršitve, tudi take, ki potencialno ogrožajo večje število delavcev, v zakonu pa ni bilo podlage, da bi take primere obravnavali prednostno. Po obravnavani prijavi inšpektor začne s postopkom inšpekcijskega nadzora. Glede na pooblastila, ki mu jih daje ZIN, lahko inšpektor vstopi v poslovne prostore, si ogleduje delovne objekte, naprave, delovna sredstva, poslovne knjige in vso delovno dokumentacijo, ki bi mu lahko pomagala razrešiti primer. Prav tako lahko inšpektorji kot dokazna sredstva uporabljajo zaslišanje prič.

5.1 Zapisnik

Po končanem inšpekcijskem pregledu je naloga inšpektorja, da sestavi zapisnik, ki opisuje dejansko stanje primera, za katerega je bila podana prijava. Vsebina zapisnika je sestavljena tako, da v celoti opiše celotno dogajanje. V skladu s 15. členom ZID-1 je pomembno, da izpolnjeni zapisnik vsebuje podatke o datumu in času inšpekcijskega pregleda, pri kom je bil pregled izveden, kaj je inšpektor videl, kaj je bilo vzeto kot dokazno sredstvo, kdo je pregled opravil in kakšni so zaključki o ugotovljenem stanju. Ker ima inšpektor pod pogoji iz Zakona o prekrških tudi pooblastilo voditi hitri prekrškovni postopek, se za potrebe

vodenja postopka o prekrških v zapisnik zapiše tudi podatke skladno z Zakonom o prekrških, zlasti osebni podatki o kršitelju (EMŠO, kraj in datum rojstva, državljanstvo itd.), kraj in čas storitve prekrška in pravno opredelitev prekrška. Pravilno izpolnjen zapisnik je dokaz o opravljenem delu (15. člen ZID-1).

5.2 Zaključek inšpekcijskega postopka

Zaključek inšpekcijskega postopka je odvisen od ugotovljenega dejanskega stanja. Če inšpektor pri pregledu ni opazil nobenih nepravilnosti, se to zapiše v zapisnik in postopek se ustavi s sklepom ali v obliki zapisa o ustavitvi postopka (28. člen ZIN). V primeru, ko so ob pregledu ugotovljene nepravilnosti, se postopek zaključi z odločbo. Slednjo po opravljenem inšpekcijskem nadzoru izda inšpektor. V njej opredeli nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki jih je med pregledom našel pri zavezancu, in mu formalno sporoči, katere stvari mora spremeniti in kako. Inšpektor določi rok, v katerem morajo biti stvari urejene, in zavezanca opozori, da mora inšpektorju v roku osmih dni po poteku tega roka poročati o izvršitvi naloženega ravnanja (16. člen ZID-1). Če zavezanec v določenem roku opravi vse ukrepe, ki mu jih nalaga odločba, se šteje, da je namen inšpektorjevega ukrepanja dosežen. V primeru, da se zavezanec z izdano odločbo ne strinja, lahko v skladu z zakonom zoper odločbo vloži pritožbo, ki pa mora biti vložena v roku 15 dni od vročitve odločbe (16. člen ZID-1).

Zavezanec pritožbo vloži pri organu, ki je odločbo izdal, oz. pri prvostopenjskem organu. Prvostopenjski organ nato preveri, ali je pritožba po zakonu sploh dovoljena, ali jo je vložila upravičena oseba in ali je vložena v pritožbenem roku. Če inšpektor oceni, da je pritožba zoper odločbe upravičena, lahko sam spremeni odločbo, sicer pa jo pošlje organu druge stopnje, ki nato dalje odloča o pritožbi. Pri odločbi, ki jo je izdal inšpektor za delo, je drugostopenjski organ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Nadaljnji postopek ravnanja s pritožbo je enak kot pri prvostopenjskem organu. V naslednjem koraku lahko drugostopenjski organ pritožbi ugodi v celoti ali samo deloma, lahko jo deloma ali v celoti spremeni, lahko pa jo tudi zavrne. Če je ne more rešiti sam, jo lahko vrne organu prve stopnje v dopolnitev oziroma v ponovno odločanje (Jerovšek & Kovač, 2016).

V primeru hujših kršitev lahko inšpektor z odločbo prepove zavezancu opravljanje dela delavcev ali delovnega procesa do odprave nepravilnosti. Takrat govorimo o prepovedni odločbi. Inšpektor za delo izda prepovedno odločbo, ko so ugotovljene hujše in nevarnejše kršitve zakona. Govorimo predvsem o primerih, ko inšpektor oceni, da delodajalec ni zagotovil brezhibnosti sredstev in delovnega okolja za varno delo. To pomeni, da sta ogrožena varnost in zdravje zaposlenih. Inšpektor z odločbo prepove opravljanje dela delavcev ali delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti (18. in 19. člen ZID-1).

Prepovedna odločba, ki jo izda inšpektor, učinkuje toliko časa, kolikor obstajajo okoliščine, zaradi katerih je bila odločba izdana. V primeru, da zavezanec ne spoštuje odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti, lahko inšpektor z odločbo naloži podjetjem, ki z zavezancem sodelujejo kot dobavitelji, prepoved dobave (35. člen ZIN).

Glede na zgoraj opisano stanje so tako inšpektorji ob izdaji prepovedne odločbe dolžni opraviti številne kontrolne preglede in se prepričati, da je zavezanec dejansko popravil oziroma odpravil nepravilnosti (Letna poročila inšpektorata RS za delo, 2016-2018).

6 STROŠKI INŠPEKCIJSKEGA POSTOPKA

Kako se krijejo stroški, nastali pri inšpekcijskem postopku, podrobneje določa ZIN v 31. členu. V primerih, ko je ugotovljeno, da je zavezanec kršil zakon ali kakšen drug predpis, nastale stroške plača zavezanec. V primerih, ko se inšpekcijski postopek ustavi, ker nepravilnosti niso bile ugotovljene, je za plačilo stroškov zadolžen inšpekcijski organ. V primeru stroškov, ki so nastali zaradi lažnih prijav, pa jih je dolžan poravnati prijavitelj, če je znana njegova identiteta.

7 PRITOŽBA

Če se zavezanec ne strinja z odločbo in njenimi ukrepi, ki jih je inšpektor za delo izrekel po končanem inšpekcijskem nadzoru, lahko v določenem zakonskem roku vloži pritožbo zoper odločbo.

Pritožba je temeljno pravno sredstvo, ki ga določa ZUP v 229. členu. Pritožba je hkrati devolutivno pravno sredstvo, saj o njej odloča organ druge stopnje, in suspenzivno pravno sredstvo, ker načeloma zadrži izvršitev odločbe do odločitve o pritožbi. Za inšpekcijske postopke velja, da pritožba ne zadrži izvršitve odločbe (16. člen ZIN). Za odločanje o vsaki upravni zadevi sta praviloma zadolženi dve stopnji upravnih organov: organ, ki je odgovoren za odločanje na prvi stopnji, ter organ, ki je pristojen za odločanje o pritožbi. Stranka ima pravico do pritožbe zoper odločbo, izdano na prvi stopnji, razen v primerih, ko je z zakonom izrecno določeno drugače. V primerih, kadar je za odločanje na prvi stopnji pristojen predstavniški organ ali vlada, pa pritožba po ZUP ni dovoljena (13. člen ZUP).

Kdo lahko vloži pritožbo, določa ZUP v 229. členu:

- stranka, zoper katero je bila izdana odločba na prvi stopnji. Pritožbo lahko vloži tudi vsaka druga oseba, če odločba posega v njene pravice ali pravne koristi,
- če odločba ni bila vročena osebi, ki bi morala biti udeležena kot stranski udeleženec, lahko ta v roku, ki ga ima stranka za vložitev pritožbe, zahteva vročitev odločbe in nato vloži pritožbo v enakem roku, kot je določen za stranko,
- državni tožilec in državni odvetnik, ki sta v postopku sodelovala kot stranki, lahko vložita pritožbo zoper odločbo, s katero je prekršen zakon v korist stranke in v škodo javnih koristi,
- državni tožilec in državni odvetnik lahko pritožbo vložita tudi, če nista sodelovala kot stranki.

Rok za vložitev pritožbe je 15 dni (235. člen ZUP). Rok začne teči naslednji dan po vročitvi odločbe, razen v primerih, ko lahko poseben zakon določi krajši ali daljši pritožbeni rok (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 235).

Pristojnost za odločanje o pritožbi ZUP natančno opredeljuje v členih od 230 do 234. O utemeljenosti pritožbe ne odloča isti organ, kot je izdal odločbo. Če bi bilo odločanje o tem, ali je pritožba utemeljena ali ne, zaupano istemu organu, bi bila verjetnost, da je pritožbi ugodeno, zelo majhna.

Pritožba se lahko vloži pisno ali ustno. Če je pritožba vložena ustno, se pripravi zapisnik. Pritožba ni popolna, če v njej ni točno navedena odločba, ki jo pritožba izpodbija. Pritožnik lahko v pritožbi navaja nova dejstva in dokaze, vendar mora pojasniti, zakaj jih ni navedel

že v postopku na prvi stopnji. Da se navedeni dokazi lahko upoštevajo, je pomembno, da so obstajali že v času odločanja na prvi stopnji (238. člen ZUP).

Pritožba kot redno pravno sredstvo izpodbija vse vidike nezakonnosti odločbe, izdane na prvi stopnji odločanja. Razloge za pritožbo določa 237. člen ZUP. Pritožnik lahko izdano določbo izpodbija (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 237):

1. zaradi neustreznih ugotovitev dejanskega stanja,
2. zaradi kršitve materialnega prava:
 - materialni predpis ni bil uporabljen,
 - materialni predpis je bil nepravilno uporabljen,
 - materialni predpis je organ nepravilno razlagal,
 - organ, ki je odločal po diskreciji, je presegel meje pooblastila.
3. zaradi kršitev pravil postopka:
 - nebistvene kršitve (tiste, ki ne vplivajo na zakonitost odločitve) in
 - bistvene ali absolutne kršitve (tiste, ki vplivajo na zakonitost odločbe. Organ mora vsako bistveno kršitev preveriti po uradni dolžnosti).

Pritožba se vložijo pri prvostopenjskem organu. V primeru, da je pritožba vložena pri organu druge stopnje, jo mora ta takoj poslati organu prve stopnje (ZUP, 239. člen). Takoj po prejemu pritožbe pri organu prve stopnje sledi obvezen formalni preizkus. Organ prve stopnje najprej preveri, ali je pritožba po zakonu sploh dovoljena, ali je bila pritožba vložena s strani upravičene osebe in ali je pritožba vložena v pritožbenem roku. Če katerikoli od zgoraj naštetih pogojev ni izpolnjen, organ takšno pritožbo s sklepom zavrže. Če pritožba prestane prvi preizkus organa, jo ta takoj pošlje morebitnim nasprotnim strankam, da se lahko izrečejo o pritožbi (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 238).

Če prvostopenjski organ ugotovi, da je pritožba utemeljena, lahko izda nadomestno odločbo. Govorimo o novi prvostopenjski odločbi, zoper katero ima stranka ponovno možnost pritožbe, če se z odločbo ne strinja. Če stranka vložijo pritožbo zoper nadomestno odločbo, jo organ prve stopnje nemudoma pošlje drugostopenjskemu organu. Ta po istem postopku kot organ prve stopnje naprej pregleda pritožbo in preveri, ali pritožba izpolnjuje formalne pogoje. Torej, ali je vložena pritožba sploh dovoljena, ali jo je vložila upravičena oseba ter ali je vložena v pritožbenem roku. Če pritožba ne izpolnjuje formalnih pogojev, jo takoj zavrže s sklepom. Če pritožba izpolnjuje formalne pogoje, pošlje drugostopenjski organ pritožbo morebitnim nasprotnim strankam in počaka na njihov odgovor. O razrešitvi pritožbe lahko odloča šele po prejemu odgovora oziroma po izteku roka za odgovor.

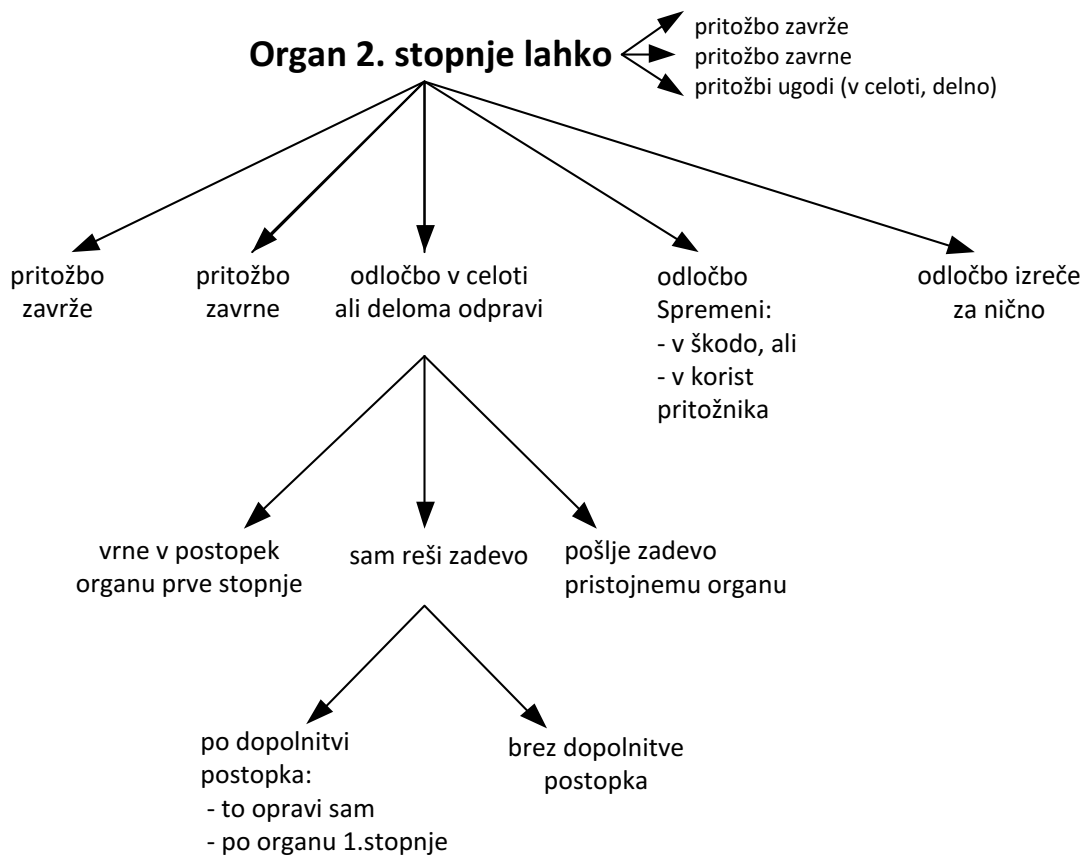
Po proučitvi pritožbenih navedb se organ druge stopnje odloči glede pritožbe na več načinov:

- pritožbo lahko kot neutemeljeno zavrne,
- pritožbi deloma ali v celoti ugodi,

- odločbo spremeni v škodo ali korist pritožnika (253. člen ZUP)
- odločbo razglasi za nično, če ustrezajo pogoji, ki ji ZUP določa v 279. členu (glej sliko 2).

Odločba o pritožbi mora biti stranki vročena čim prej, najpozneje pa v dveh mesecih od vložitve pritožbe (Jerovšek & Kovač, 2016, str. 240–242).

Slika 2: Možnost odločitve drugostopenjskega organa o pritožbi

Vir: Jerovšek & Kovač (2016, str. 241)

8 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu je prikazana podrobnejša analiza dela Inšpektorata RS za delo. Analiza je bila pripravljena na podlagi letnih poročil, in sicer so bili zajeti podatki iz let 2016, 2017 in 2018. Ker smo pred pisanjem diplomskega dela postavili hipotezo, da se vsakoletno največ kršitev pojavlja na področju VZD, smo analizo osredotočili na področje VZD. V prvem delu analize letnih poročil s pomočjo grafov prikažemo, na katerem področju na Inšpektoratu RS za delo letno zaznavajo največ kršitev in koliko. Prikažemo tudi uspešnost reševanja upravnih zadev. V drugem delu analize pa se bolj osredotočimo na področje VZD. Analizirani podatki zajemajo število rednih, izrednih in kontrolnih nadzorov na tem področju, število prijav na področju VZD, število ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD in število prijavljenih nezgod.

Na koncu empiričnega dela analiziramo pet primerov inšpekcijskega nadzora Inšpektorata RS za delo.

8.1 ANALIZA LETNIH POROČIL INŠPEKTORATA RS ZA DELO MED LETOMA 2016 IN 2018

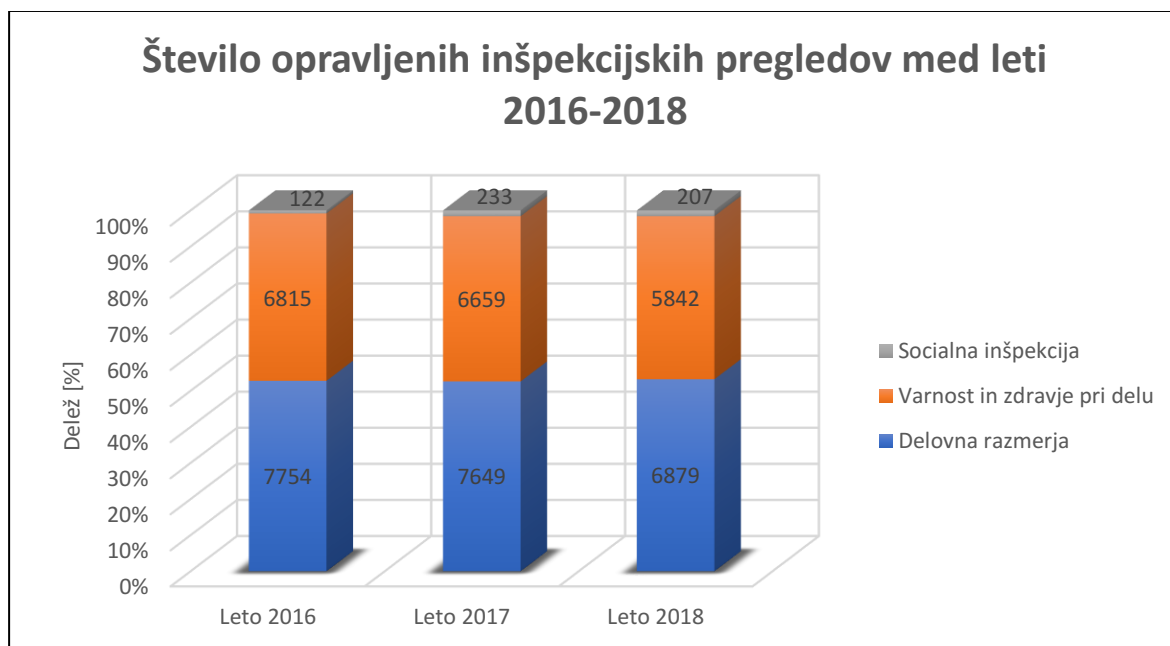
8.1.1 Analiza opravljenih inšpekcijskih pregledov

V letu 2016 so inšpektorji vseh treh inšpekcij, ki delujejo v okviru Inšpektorata RS za delo, opravili 14.691 inšpekcijskih pregledov. Od tega največ na področju delovnih razmerij (7.754), na področju VZD so opravili 6.815 nadzorov, najmanj (122) nadzorov pa na področju socialne inšpekcije.

V letu 2017 so inšpektorji opravili 14.541 inšpekcijskih pregledov. Od tega največ na področju nadzora delovnih razmerij, in sicer 7.649, na področju nadzora VZD 6.659 in na področju socialne inšpekcije 233 pregledov.

V letu 2018 so inšpektorji skupno opravili 12.928 inšpekcijskih pregledov. Od tega največ na področju delovnih razmerij 6.879, sledilo je področje VZD (5.842), na področju socialne inšpekcije pa so v letu 2018 opravili 207 pregledov (glej grafikon 1).

Grafikon 1: Število opravljenih inšpekcijskih pregledov med letoma 2016 in 2018

Vir: lasten

Največji delež opravljenih inšpekcijskih pregledov inšpektorji opravijo na področju nadzora delovnih razmerij. K temu zagotovo pripomore dejstvo, da področje delovnih razmerij zajema izredno občutljivo temo, ki v primeru kakršnihkoli nepravilnosti zmoti vsakogar. Govorimo o področju, kjer so opredeljena pravila glede plačila za delo. Že od leta 2009 največji delež kršitev ugotavljajo na področju plačila za delo, najbolj pa so izstopale kršitve glede datuma plačila. Čeprav se število inšpekcijskih nadzorov na področju delovnih razmerij z leti nekoliko zmanjšuje, pa številke letnih poročil inšpektorata še vedno kažejo na dejstvo, da s stanjem predpisov na področju delovnih razmerij še vedno ne moremo biti zadovoljni. Nižje število inšpekcijskih pregledov na tem področju je tudi posledica tega, da se inšpektorat vedno redkeje srečuje z enostavnimi primeri, ki jih je moč takoj rešiti. Vedno več pa je zahtevnejših inšpekcijskih nadzorov, ki posledično zaradi svoje zahtevnosti in večjega števila vpletenih oseb vzamejo veliko več časa za reševanje. Poleg področja delovnih razmerij pa še vedno ostaja problematično tudi področje VZD. Inšpektorat že zadnjih nekaj let izvaja inšpekcijske nadzore pri naključno izbranih delodajalcih. V letu 2018 so na inšpektoratu prišli do ugotovitve, da ogromen delež inšpekcijskih nadzorov predstavlja število delodajalcev s sedežem v Republiki Sloveniji, pri katerih v času delovanja inšpekcijski nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu sploh še ni bil opravljen. Največji problem na področju varnosti in zdravja pri delu predstavljajo kršitve, ki se nanašajo na postopke ocenjevanja tveganj in na zagotavljanje zdravstvenega varstva delavcem (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017, 2018).

Na področju socialne inšpekcije je letno izvedenih najmanj inšpekcijskih nadzorov. Na prvi pogled bi lahko bili s tem zadovoljni, vendar nižje številke vsekakor ne pomenijo, da je na

tem področju vse urejeno. Na področju socialne inšpekcije je bilo v letu 2018 zaposlenih le 5 inšpektorjev. Vsakršna odsotnost inšpektorja tako zagotovo zmanjša produktivnost dela na inšpektoratu. Kljub majhnemu številu inšpektorjev pa ti uspešno rešujejo prijave, ki jih prejmejo (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017, 2018).

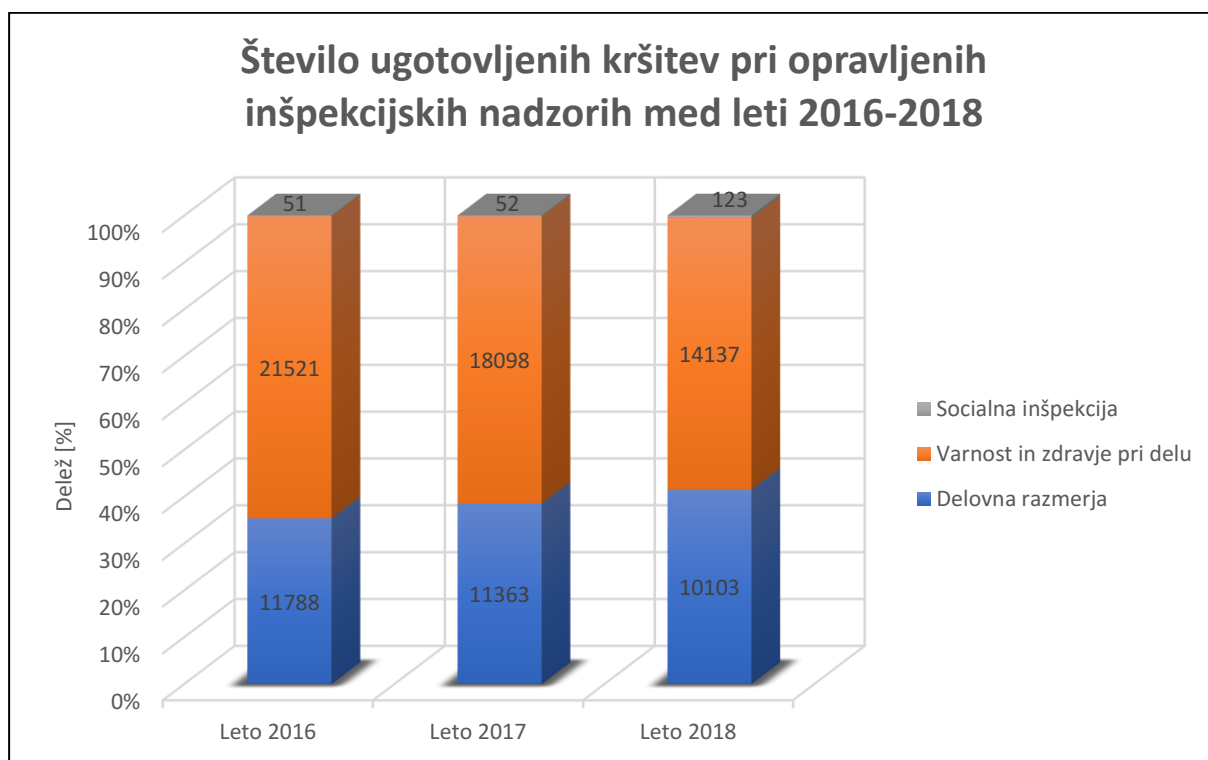
8.1.2 Analiza ugotovljenih kršitev

Leta 2016 so inšpektorji z vseh treh področij dela ugotovili 33.360 različnih kršitev, na podlagi katerih so izdali več različnih ukrepov: upravne odločbe, prepovedne odločbe, prekrškovne odločbe z izrekom globe ali opomina, kazenske ovadbe, opozorila ipd. Največ kršitev v letu 2016 je bilo ugotovljenih na področju VZD, in sicer 21.521 kršitev. Sledi področje delovnih razmerij, kjer je bilo ugotovljenih 11.788 kršitev. Le 51 kršitev je bilo ugotovljenih na področju socialne varnosti.

Leta 2017 so inšpektorji ugotovili 29.513 različnih kršitev. Največ kršitev je bilo najdenih na področju VZD (18.098). Na področju delovnih razmerij so inšpektorji odkrili 11.363 kršitev, na področju socialne varnosti pa 52 kršitev.

Leta 2018 je skupno število vseh kršitev znašalo 24.363. Na področju VZD je bilo najdenih 14.137 kršitev, na področju delovnih razmerij 10.103 kršitve in na področju socialne varnosti 123 kršitev (glej grafikon 2).

Grafikon 2: Število ugotovljenih kršitev pri opravljenih inšpekcijskih nadzorih med letoma 2016 in 2018

Vir: lasten

Število vseh ugotovljenih kršitev na Inšpektoratu RS za delo se je v zadnjih treh let nekoliko zmanjšalo. Zasluge, da so se številke zmanjšale za več tisoč kršitev, lahko zagotovo pripišemo dobremu opravljanju dela inšpektorata. Z akcijo naključnih izrednih pregledov so lahko vplivali na marsikaterega delodajalca, ki je popravil delovno okolje svojih zaposlenih, še preden je inšpektorat izvedel kontrolni pregled. Še vedno pa je zaskrbljujoče, da so številke najdenih kršitev vsako leto največje na področju VZD. Z analizo podatkov o ugotovljenih kršitvah smo potrdili eno izmed hipotez, ki je predvidevala, da Inšpektorat RS za delo letno največ kršitev ugotovi na področju VZD. Prevladujejo kršitve, ki se nanašajo na postopke ocenjevanja tveganj in na zagotavljanje zdravstvenega varstva. V skoraj enakem številu kršitev pa se gibljejo kršitve v zvezi z urejenostjo delovnih mest. Omenjeni dve področji predstavljata skoraj 61 % vseh ugotovljenih kršitev. Preostali del kršitev predstavljajo še kršitve, ki so jih inšpektorji ugotovili glede nezagotavljanja varne delovne opreme delavcem, uporabe osebne varovalne opreme in usposabljanj delavcev za varno delo. Zakon o varnosti in zdravju pri delu točno opredeljuje dolžnosti delodajalcev do svojih zaposlenih. Ustrezno varovanje delavcev na delovnem mestu bi moralo biti prioriteta vsakega delodajalca, saj zadovoljen delavec pomeni tudi bolj produktivnega delavca. Tako lahko delovni proces poteka čim bolj dinamično, kar delodajalcu na koncu leta lahko prinese velik uspeh.

Iz ugotovljenih kršitev je razvidno, da se veliko število delodajalcev ne zaveda, kako pomembno je delavce ustrezno usposobiti in pripraviti za delo, ki ga opravljajo. To pomeni, da je treba delavce seznaniti tudi z vsemi možnimi tveganji, ki jih delovni proces lahko potencialno prinaša. Vse to pomaga, da je delavec na svojem mestu bolj previden, kar posledično pomeni tudi manjše število nezgod pri delu. Slednje še vedno ostaja večja problematika na področju varnosti in zdravja pri delu (Letna poročila inšpektorata RS za delo, 2016, 2017 in 2018).

S številnimi kršitvami na področju VZD pa se srečujejo tudi inšpekcijski nadzori v Evropi. Za izboljšave na tem področju se je večje število mednarodnih organizacij in inštitucij povezalo z namenom spodbujanja pravilnega ravnanja na področju VZD. Organizirane so bile številne akcije, katerih namen je ozaveščanje delodajalcev o pomembnosti urejenega delovnega okolja. Večjo pomembnost v tujini dajejo PSR (angl. *psychosocial risks*) oz. psihosocialnim tveganjem. Glavna značilnost PSR je, da so povezana s stresom na delovnem mestu, nasiljem, ustrahovanjem in izgorelostjo na delovnem mestu. Do te velikokrat pride zaradi pritiskov delodajalca, slabe komunikacije med delavcem in delodajalcem in slabe organiziranosti dela (Toukas, Delichas, Toufekoula & Spyrouli, 2015).

Drugo področje, ki sicer predstavlja nekoliko manjše število kršitev kot področje varnosti in zdravja pri delu, pa je področje delovnih razmerij. Tudi na področju delovnih razmerij se število ugotovljenih kršitev nekoliko zmanjšuje, vendar še vedno predstavlja velik del vseh najdenih letnih kršitev. Največji delež kršitev na tem področju se še vedno nanaša na plačilo za delo. Sem štejemo kršitve zaradi popolnega neizplačila plač, prepoznega plačila plač, neizplačila regresov in zakonsko določenih dodatkov. Velik del predlogov glede kršitev o neizplačilu plač Inšpektoratu RS posreduje tudi Finančna uprava RS (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

Kar nekaj kršitev na inšpektoratu letno opažajo zaradi ravnanja v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerij (v nadaljevanju ZDR-1) in Zakonom o urejanju trga dela (v nadaljevanju ZUTD). Na področju ZDR-1 so to predvsem kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z zakonom. Tovrstni primeri zahtevajo več pozornosti predvsem zaradi dejstva, da je v takšne primere vključenih več delavcev, kar za inšpektorat pomeni, da morajo za vsakega delavca posebej ugotavljati in dokazovati elemente delovnega razmerja. Za lažje in hitrejše reševanje takih primerov bi bilo lažje, če bi se elementi delovnega razmerja ugotavljali za enega delavca, nato pa bi jih ob enakem ali podobnem dejanskem stanju lahko povezali še z drugimi delavci.

Še bolj zamudni pa so postopki ugotavljanja dejanskega stanja pri kršitvah, ki so v nasprotju z določbami ZUTD. Govorimo o primerih delodajalcev, ki niso registrirani kot agencije, vendar posredujejo svoje delavce na podlagi poslovnih pogodb, pri tem pa imajo vse znake zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku. Ob tovrstnih kršitvah je treba opraviti več

različnih preiskav na različnih lokacijah in dobiti čim več informacij, da se kršitve najdejo in odpravijo (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

Na področju socialnega varstva je letno ugotovljenih najmanj kršitev. Da je število kršitev na področju socialne varnosti najnižje, lahko zagotovo pripišemo tudi temu, da se letno na tem področju opravi tudi najnižje število inšpekcijskih pregledov. Kljub temu se je število kršitev od leta 2017 do leta 2018 kar podvojilo. Skoraj 60 % inšpekcijskih zadev na tem področju se zaradi njihovega dela pričakovano nanaša na ravnanje centrov za socialno delo. Med njimi izstopajo razmerja med starši in otroki po razpadu družinskih skupnosti, izvajanje nalog, povezanih z uveljavljanjem pravic iz javnih sredstev, zaščite ogroženih otrok, rejništva, skrbništva in obravnavanja nasilja v družini (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

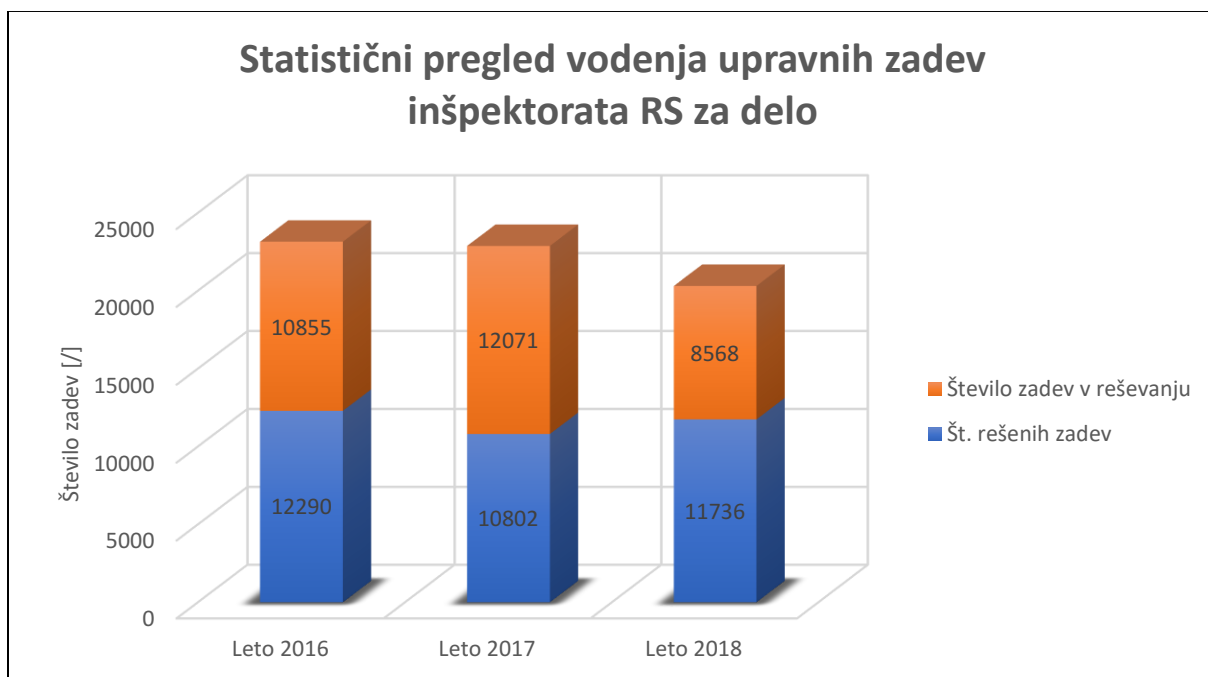
8.1.3 Analiza uspešnosti reševanja zadev

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku so inšpektorji na prvi stopnji v letu 2016 na vseh treh področjih vodili 23.145 upravnih zadev. Od tega jih je bilo rešenih 12.290, 10.855 pa jih je na koncu leta še ostalo v reševanju.

V letu 2017 so inšpektorji vodili 22.873 upravnih zadev in jih rešili 10.802. Preostalih 12.071 zadev je ostalo v reševanju.

V letu 2018 so inšpektorji vodili 20.304 upravne zadeve. Zadeve so bile vodene v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in uspešno rešene v 11.736 primerih. V reševanju jih je ostalo 8.568 (glej grafikon 3).

Grafikon 3: Statistični pregled vodenja upravnih zadev inšpektorata RS za delo

Vir: lasten

Od skupnega števila upravnih zadev jih Inšpektorat reši približno polovico, polovico zadev pa ostane v reševanju. Pri tem je pomembno izpostaviti dejstvo, da velik delež nerešenih zadev predstavljajo zadeve iz prejšnjih let, ki so kompleksne in dolgotrajne za hitro reševanje (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

Če povzamemo letna poročila Inšpektorata RS za delo, lahko iz predstavljenih rezultatov povzamemo, da se število rešenih zadev letno povečuje. Leta 2016 je število rešenih zadev predstavljalo več kot polovico vseh zadev, ki jih je Inšpektorat RS za delo v tistem letu obravnaval. V odstotkih je to število znašalo kar 53,1 %. V letu 2017 so večji delež vseh obravnavanih zadev predstavljale zadeve, ki so še ostale v reševanju. Rešenih zadev je bilo 47,2 %, kar je za razliko od prejšnjega leta kar precejšnje odstopanje. Ponovno rast pri številu rešenih zadev pa lahko opazimo v letu 2018. Inšpektorat RS za delo je v letu 2018 rešil kar 57,8 % vseh obravnavanih zadev. Povečanje deleža uspešno rešenih zadev lahko pripišemo tudi dejstvu, da se je število vseh obravnavanih upravnih zadev z leti zmanjševalo (glej grafikon 4).

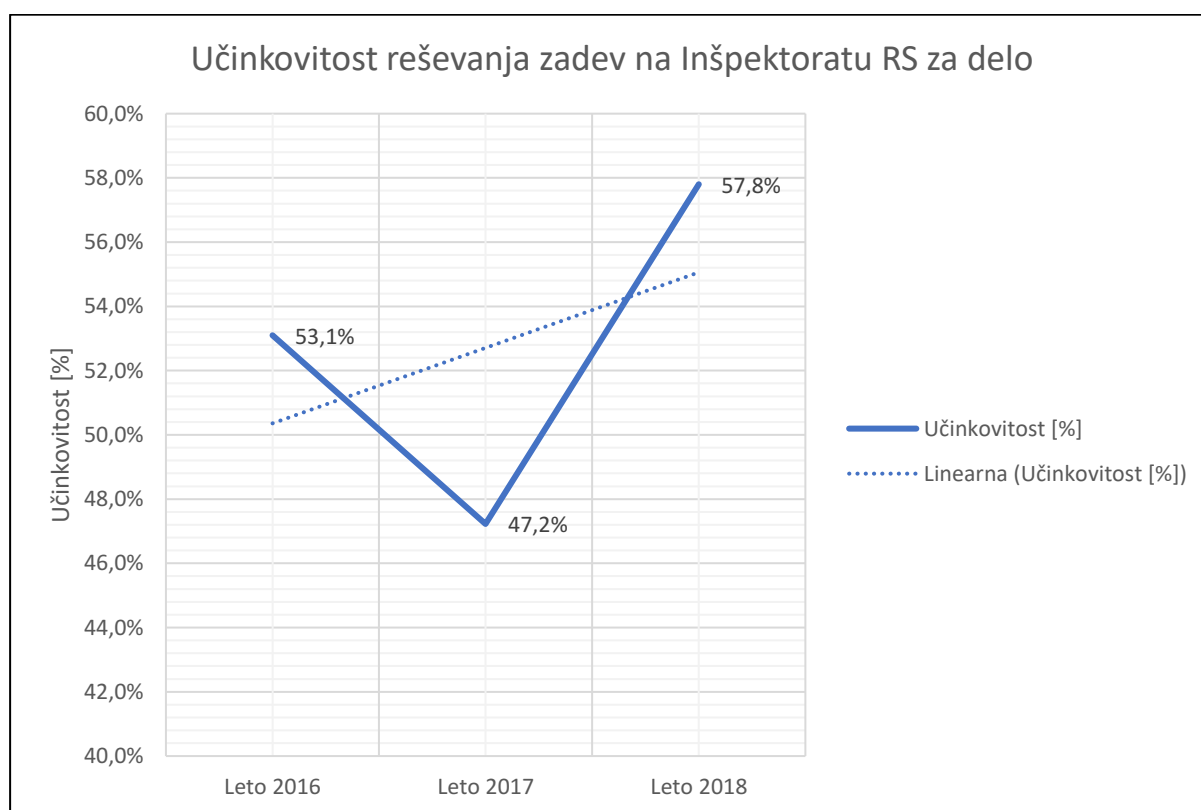
Za še boljše rezultate na področju reševanja zadev pa bi potrebovali večje število inšpektorjev, vendar je Inšpektorat RS za delo omejen na številke zaposlovanja, ki mu jih na začetku leta določita vlada in ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

S težavo preobremenjenosti inšpektoratov se je pred leti bojevala tudi Mednarodna organizacija za delo. Slednja je priznala krizo tako na nacionalni kot tudi na mednarodni

ravni, težave pa so se začele, ko so primeri, s katerimi se srečujejo inšpektorati, postali preobsežni za število inšpektorjev, ki so na voljo (Weil, 2008).

Povprečje vse treh let kaže, da število rešenih zadev povprečno predstavlja večji delež kot število nerešenih zadev, kar deloma potrjuje na začetku postavljeno hipotezo, da Inšpektorat RS za delo prijavljene kršitve reši hitro in učinkovito. Število rešenih zadev potrjuje zgolj del učinkovitosti, glede hitrosti reševanja zadev pa v letnih poročilih inšpektorata ni bilo podatkov. Opredeljeno je zgolj, da težji primeri inšpektoratu vzamejo več časa za reševanje in da se lahko rešujejo tudi več let. Najbolj problematični so primeri s področja delovnih razmerij, ki vključujejo večje število zaposlenih in več različnih lokacij. Dodati velja, da morajo biti skladno z ZUP odločbe izdane najkasneje v roku dveh mesecev (gl. 222. člen ZUP).

Grafikon 4: Učinkovitost reševanja zadev na Inšpektoratu RS za delo

Vir: lasten

8.1.4 Analiza področja VZD

8.1.4.1 Število nadzorov na področju VZD

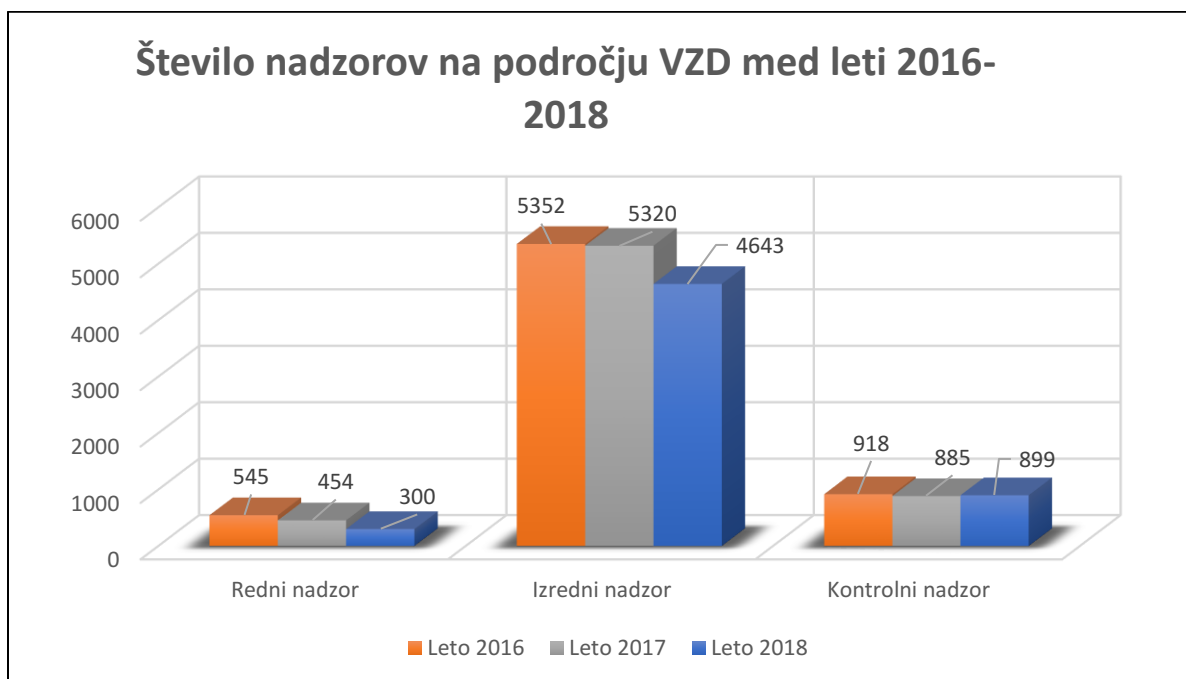
V letu 2016 je bilo na področju VZD opravljenih 6.815 inšpekcijskih nadzorov. Od tega največji delež (78,5 %) predstavljajo izredni nadzori, in sicer je bilo teh izvedenih 5.352.

Sledijo kontrolni nadzori, ki jih je v celoti bilo 918 (13,5 %), najmanjši del pa predstavljajo redni nadzori, teh je v letu 2016 bilo 545 (8 %).

V letu 2017 je število izvedenih nadzorov v posamezni kategoriji nekoliko nižje. Skupno število opravljenih nadzorov v letu 2017 je znašalo 6.659. Tudi tu največji delež predstavljajo izredni nadzori, katerih delež (79,9 %) je v primerjavi z letom 2016 nekoliko višji. Sledijo kontrolni nadzori, teh je bilo 885 oziroma 13,3 %, kar v primerjavi z letom 2016 ne predstavlja bistvene razlike. Najmanjši delež (6,8 %) pa predstavljajo redni nadzori.

Izmed vseh treh analiziranih letnih poročil so številke v vseh treh kategorijah nadzorov v letu 2018 najnižje. Inšpektorji so v letu 2018 skupno izvedli 5.842 inšpekcijskih nadzorov. Največji delež (79,5 %) tudi v letu 2018 predstavljajo izredni nadzori, teh je bilo 4.643, sledijo kontrolni nadzori, ki jih je bilo 899 (15,4 %), najmanj pa je bilo rednih nadzorov. Njihovo število v letu 2018 znaša 300 in v celoti predstavlja le 5,1 % vseh opravljenih nadzorov na področju VZD (glej grafikon 5).

Grafikon 5: Število nadzorov na področju VZD med letoma 2016 in 2018

Vir: lasten

V vseh treh letih izredni inšpekcijski nadzori po številu močno izstopajo. Od vseh opravljenih nadzorov na področju VZD ti predstavljajo skoraj 80 %. Večina opravljenih nadzorov je predhodno načrtovanih v sklopu različnih kampanj in akcij. Pomemben delež med izrednimi nadzori pa predstavljajo tudi nadzori, ki so vsako leto opravljeni na podlagi prejetih prijav. Največ prijav so dali delavci, ki so se pritoževali glede neustreznih delovnih pogojev. Izstopajo prijave glede dela v poletni vročini, zimskem mrazu in na prepihu na delovnem

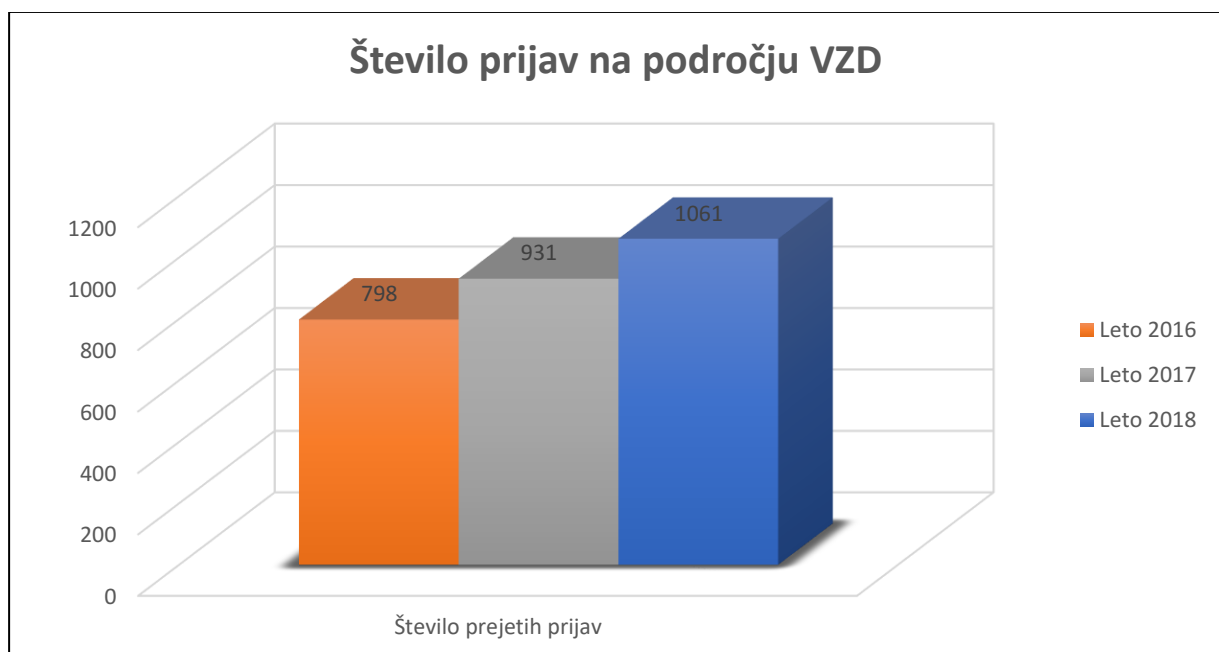
mestu. Nekaj prijav letno na inšpektoratu prejmejo tudi s strani občanov, ki v večini primerov opozarjajo na neznosen smrad ali prekoračen hrup.

8.1.4.2 Število novih prijav na področju VZD

Pomemben delež inšpekcijskih nadzorov predstavljajo tisti, ki so bili izvedeni na podlagi prejetih prijav. Število slednjih se je v zadnjih treh letih precej povečalo.

V letu 2016 je Inšpektorat s področja varnosti in zdravja pri delu prejel 798 prijav, leta 2017 se je število prijav povečalo na 931, največ prijav pa so na področju VZD zabeležili v letu 2018. Število teh je znašalo kar 1.061, kar je v primerjavi z letom 2016 kar za 24,8 % več (glej grafikon 6).

Grafikon 6: Število prijav na področju VZD

Vir: lasten

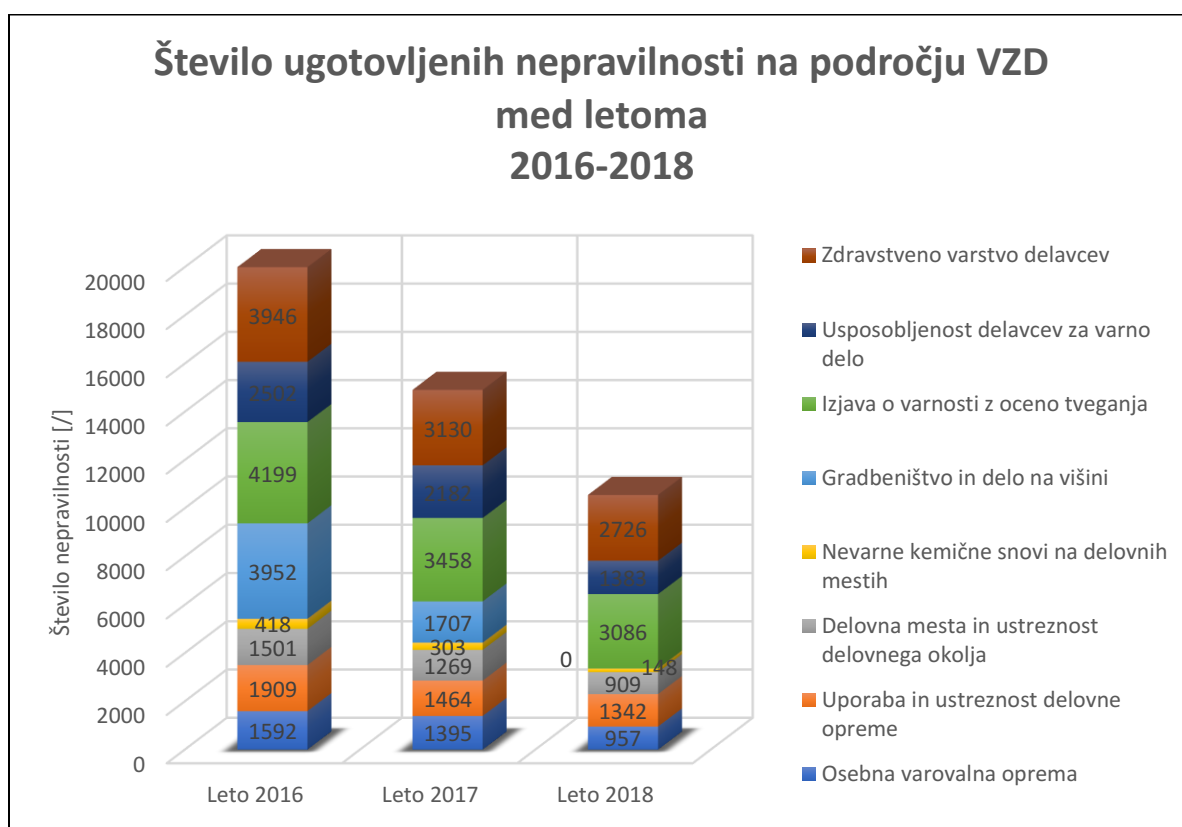
Število prijav na področju VZD se letno povečuje predvsem zaradi slabega ozaveščanja delodajalcev o urejenosti delovnih mest in pogojev dela. Nekateri delavci so primorani delati bodisi na visokih ali nizkih temperaturah, v vseh vremenskih pogojih in po možnosti še brez ali s slabo delovno in varovalno opremo. Tovrstni pogoji zagotovo prepričajo ljudi, da podajo prijavo zoper svojega delodajalca glede neupoštevanja VZD.

Največ prijav se nanaša na dejavnosti, kjer je zaposlenih večje število delavcev, in dejavnosti, katerih delovni procesi predstavljajo večja tveganja za nezgode pri delu in okvare zdravja (Letno poročilo inšpektorata RS, 2018).

8.1.4.3 Analiza ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD

V vseh treh letih največji delež ugotovljenih nepravilnosti predstavlja področje izjave o varnosti z oceno tveganja (glej grafikon 7). Izdelava izjave o varnosti z oceno tveganja je obveza vsakega delodajalca, saj je določena z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Izjava mora vsebovati oceno tveganja, kar pomeni sistematično evidentiranje vseh dejavnikov delovnega procesa z namenom, da se ugotovi možne vzroke za nastanek poškodb in bolezni pri delu, ter sprejetje ukrepov za zmanjšanje nesprejemljivih tveganj. Prav tako je delodajalec v omenjeni izjavi dolžan opredeliti obveznosti odgovornih oseb pri določenem delovnem procesu. Področje, ki predstavlja drugi največji delež vseh najdenih nepravilnosti, je področje zdravstvenega varstva delavcev. Največ kršitev na tem področju predstavlja neizvajanje zdravstvenih pregledov delavcev, tako predhodnih kot tudi obdobjnih. Najmanj kršitev so inšpektorji v vseh treh letih zaznali na področju nevarnih kemičnih snovi na delovnem mestu. Na vseh področjih se število kršitev z leti zmanjšuje (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

Grafikon 7: Število ugotovljenih nepravilnosti na področju VZD med letoma 2016 in 2018

Vir: lasten

Zmanjševanje kršitev na vseh področjih VZD je vsekakor rezultat dobrega dela, ki ga opravlja Inšpektorat RS za delo. K temu zagotovo pripomorejo tudi številni inšpekcijski nadzori inšpektorata, saj je lahko napaka enega delodajalca v poduk nekemu drugemu. Da

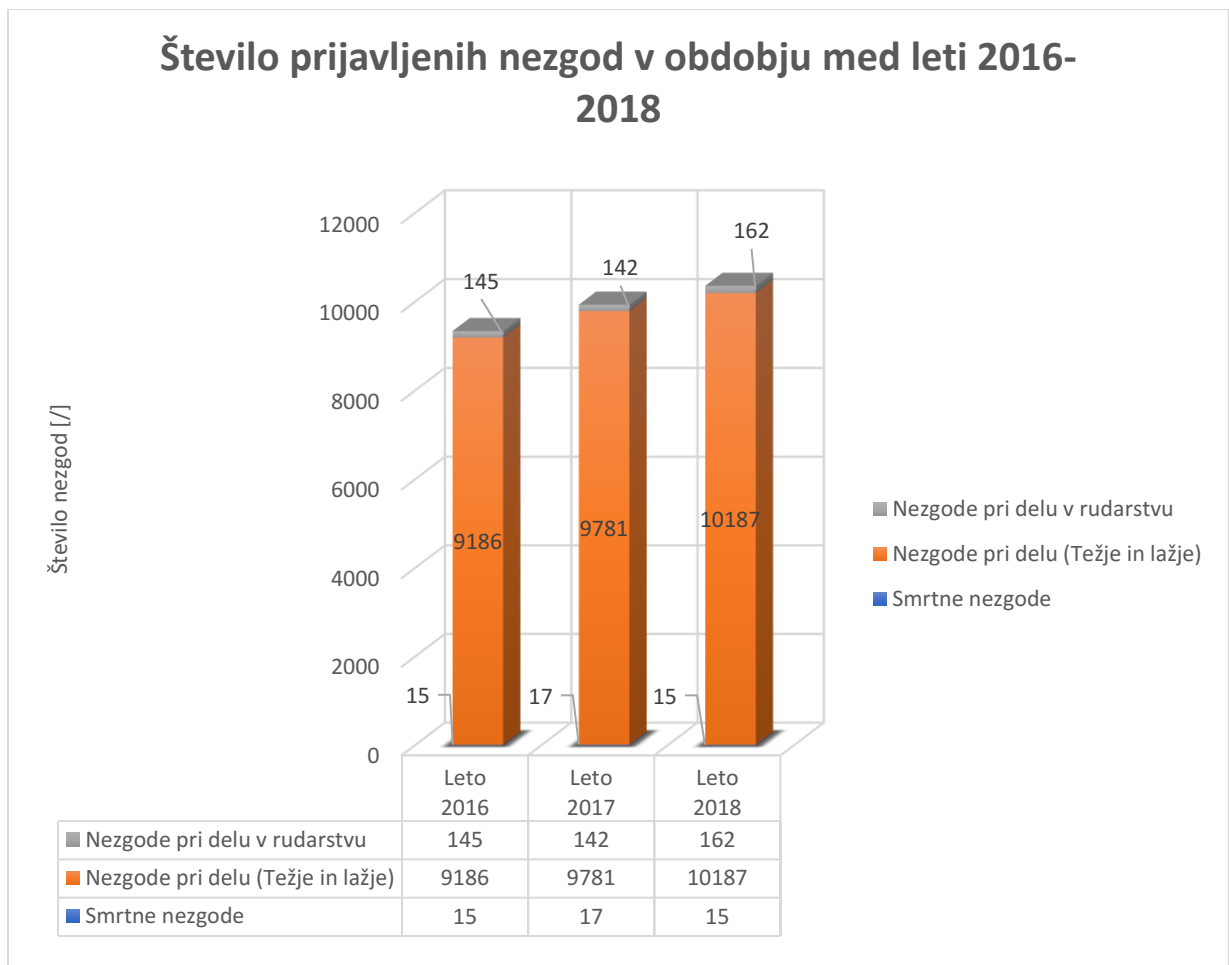
bi si delodajalci ustvarili dobro ime, tako poskrbijo za varnost in zdravje svojih zaposlenih. K zmanjšanju številke, ko govorimo o kršitvah na področju VZD, pa pripomorejo tudi usmerjeni nadzori nad izvajanjem predpisov v zvezi z osnovnimi zahtevami s področja VZD, ki jih inšpektorat opravlja že zadnjih 15 let. Nadzore izvajajo nad delodajalci, ki so naključno izbrani s pomočjo računalniškega programa (Letno poročilo Inšpektorata RS za delo, 2018).

Dejanske številke so še vedno dokaj visoke, vendar je vsak napredek, tudi če še tako majhen, dobrodošel. Posebej pa, ko govorimo o VZD.

8.1.4.4 Analiza o številu prijavljenih nezdod

Število nezdod pri delu, tako lažjih kot tudi težjih, z leti narašča. V letu 2016 so na Inšpektoratu RS za delo zabeležili 9.186 prijav nezdod na delu. Leta 2018 ta številka znaša že 10.187 prijav, kar je približno 10 % porast v primerjavi s predhodnimi leti. Že nekaj let zapored je glavni vzrok za nastanek nezdod pri delu, tako lažjih kot tudi težjih, izguba nadzora nad delovno opremo. Sem štejemo orodje, stroje, transportna sredstva itd. Takoj za poškodbami zaradi izgube nadzora nad delovno opremo pa sledijo padci, zdrsi, spotiki in poškodbe zaradi materialnih povzročiteljev. Na inšpektoratu dajejo večji pomen tudi nezdodam v rudarstvu, saj se njihovo število vsakoletno zvišuje. Največje število nezdod v rudarstvu je inšpektorat zabeležil v letu 2018, in sicer 162 primerov. Nezdode s smrtnim izidom vsako leto predstavljajo le majhen odstotek vseh nezdod, pa vendar bi morali stremeti k temu, da nezdod s smrtnim izidom sploh ne bi bilo. V letih 2016 in 2018 so na inšpektoratu zabeležili 15 takih nezdod, v letu 2017 pa 17 (glej grafikon 8) (Letna poročila inšpektorata RS, 2016, 2017 in 2018).

Grafikon 8: Število prijavljenih nezgod v obdobju med letoma 2016 in 2018

Vir: lasten

Visoko število prijav za nezgode pri delu je vsekakor treba v veliki meri pripisati neustrezni zaščiti delavcev na delovnih mestih, neustrezni zaščiti delovnih mest in neustrezni usposobljenosti delavcev za delo, ki ga opravljajo. Kljub velikemu številu nadzorov se še vedno največ kršitev pojavlja prav na področju varnosti in zdravja pri delu. Veliko delodajalcev se tako še vedno ne zaveda, kako pomembno je delavcem omogočiti, da se seznanijo z vsemi tveganji, ki jih prinaša delovno mesto.

9 ANALIZA PRIMEROV IZ PRAKSE

Za boljše seznanjenje s potekom inšpekcijskega nadzora smo na Inšpektorat RS za delo poslali prošnjo za posredovanje primerov inšpekcijskega nadzora. V skladu z Zakonom o dostopu do informacij javnega značaja so prošnji ugodili in poslali pet primerov inšpekcijskega nadzora iz svojih evidenc. Vsi nadzori so se izvajali v zadnjem letu in pol. Prejeti podatki vsebujejo tako zapisnike inšpektorjev, ki so izvedli nadzor, kot tudi odločbe z ukrepi, ki so jih izdali. Zaradi varovanja osebnih in poslovnih podatkov so v dokumentih izbrisali nazive delodajalcev in nekatere okoliščine njihovih poslovnih procesov. V nadaljevanju je predstavljenih vseh pet primerov inšpekcijskega nadzora. Vsi nadzori inšpektorata so bili izvedeni zaradi morebitnih kršitev na področju VZD.

9.1 PRIMER 1

9.1.1 Opis dejanskega stanja

Inšpektorat RS za delo je opravil izredni inšpekcijski nadzor v zvezi z zagotavljanjem VZD. Uradna oseba je v inšpekcijskem nadzoru pri zavezancu ugotavljala dejansko stanje v zvezi z vhodnimi dvížnimi vrati v prostoru skladišča, ki naj bi bila pokvarjena in zaradi tega naj bi bil občutek mraza občutno večji kot običajno. Uradna oseba je v času nadzora ugotovila, da so bila vhodna dvížna vrata objekta res dlje časa v okvari, vendar so bila v času nadzora že popravljena in normalno delujejo. Inšpektor je na mestu nadzora opazil, da je zrak občutno hladnejši, kar gre pripisati dejstvu, da delavci v omenjenem skladišču ne zapirajo vrat. V času nadzora je delovalo nekaj grelnih naprav, vendar jih je bilo kar nekaj v okvari. Ugotovljeno je bilo, da imajo zaposleni v bližini prostor, kjer se lahko ogrejejo.

9.1.2 Ukrep

Primer inšpekcijskega nadzora se je zaključil z odločbo, v kateri se je zavezanca pozvalo, da v skladu s 5. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 43/2011) zagotovi varnost in zdravje delavcev pri delu. To pomeni, da mora zavezanec zagotoviti varno delovno okolje, kar pomeni, da morajo imeti delovni prostori ustrezne delovne temperature. Skladno z zahtevami 19. člena ZVZD-1 mora temperatura zraka v delovnih prostorih med delovnim časom ustrezati potrebam delavcev glede na naravo dela in fizične obremenitve delavcev z upoštevanjem določil slovenskih standardov za toplotno udobje. Zavezanec mora v osmih dneh po poteku roka za izvršitev odločbe inšpektorju poročati o njeni izvršitvi.

9.2 PRIMER 2

9.2.1 Opis dejanskega stanja

Uradna oseba Inšpektorata RS za delo je opravila izredni inšpekcijski pregled z namenom pregleda okoliščin delovne nezgode delavca, ki je bil v nekem podjetju zaposlen za nedoločen čas. Pri prijavi nezgode je delodajalec navedel, da je poškodovani padel z lestve. Inšpektor je z zaslišanjem prič, ki sta bili prisotni v času, ko se je nesreča zgodila, ugotovil, da je poškodovanec med rezanjem nosilca pri železni konstrukciji stal na lestvah, pri tem pa izgubil ravnotežje in padel. Poškodovanemu so takoj nudili prvo pomoč in ga odpeljali v bolnišnico.

9.2.2 Ukrep

Inšpektor pri pregledu okoliščin nesreče ni opazil nepravilnosti, prav tako je delodajalec inšpektorju pokazal, da ima poškodovani opravljen zdravniški pregled za delovno mesto, ki ga opravlja. Z dokazili, da je bil poškodovani za varno delo na delovnem mestu ustrezno usposobljen, je inšpektor zaključil, da nesreča ni nastala zaradi neurejenega delovnega okolja. Kljub temu je inšpektor delodajalcu izrekel ukrep, da se v prihodnje pazi na boljšo fiksiranost lestev.

9.3 PRIMER 3

9.3.1 Opis dejanskega stanja

Inšpektorsko nadzorstvo je potekalo pri zavezancu, ki se v kletnih prostorih ukvarja s prodajo elektronskih cigaret in dodatkov. Tokrat je bil nadzor, ki se je izvajal v zvezi z upoštevanjem določil Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov, napovedan (Uradni list RS, št. 9/17 in 29/17). V času nadzora v trgovini je imel delodajalec zaposlenega enega delavca in enega študenta. Oseba, prisotna v času nadzora, inšpektorju potrdi, da so bili zaposleni s strani delodajalca seznanjeni glede prepovedi uporabe tobačnih izdelkov. Inšpektor je bil na mestu nadzora seznanjen z obešenim navodilom o prepovedi elektronskih cigaret.

9.3.2 Ukrep

Inšpektor primer ustavi brez izrečenih ukrepov, saj v času nadzora na delovnem mestu ni zaznal nobene uporabe tobačnih in drugih povezanih izdelkov.

9.4 PRIMER 4

9.4.1 Opis dejanskega stanja

Uradna oseba je izvedla izredni inšpekcijski pregled v povezavi z nezgodo pri delu, ki se je zgodila na oddelku pakiranja v nekem podjetju. Poškodovana je bila delavka, ki je z roko posegla v nevarno območje stroja za pakiranje v folijo, pri tem pa ji je mehanizem odščipnil del prsta. Inšpektor je preiskoval okoliščine nesreče, saj so prisotni ob inšpekcijskem pregledu pojasnili, da je krivda na strani zaposlene, ker je posegla v nevarno območje stroja, medtem ko je poškodovana delavka v svoji pisni izjavi o nezgodnem dogodku pojasnila, da se folija na stroju večkrat zatika in da jo iz stroja rešuje na tak način. Ob ogledu območja, kjer se je nesreča pripetila, je bilo ugotovljeno, da nevarno območje stroja ni fizično zavarovano pred posegom vanj, vendar so na stroju priložena navodila, kako ravnati v primeru zatikanja folije. V navodilih je izrecno poudarjeno, da se v primeru zatikanja folije pritisne tipka za izključitev stroja in da se v nevarno območje ne posega. Iz vseh pojasnil prisotnih je inšpektor prišel do zaključka, da se folija na stroju večkrat zatakne in da je nemoteno delovanje stroja z večkratnim izklapljanjem stop tipke vprašljivo.

9.4.2 Ukrep

Glede na videno stanje je inšpektor zaključil, da predstavlja delovanje stroja za pakiranje v folijo tveganje za nastanek poškodb in ni varno za delo. Delodajalcu se skladno s 1. točko 18. člena Zakona o inšpekciji dela (ZID-1, Ur. l. RS št. 43/2011) v povezavi s 7. alinejo 19. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1, Ur. l. RS, št. 43/2011) prepove delo na stroju za pakiranje, dokler pooblaščen oseb stroja strokovno ne pregleda in oceni, da je stroj varen za uporabo.

Drugi ukrep je bil, da se poškodovani delavki prepove delo na stroju, dokler je delodajalec s strani pristojne osebe strokovno in natančno praktično ne usposobi za varno opravljanje del na tem stroju. Delodajalec je inšpektorju sicer predložil dokument, na katerem je bilo iz delavkinega podpisa razvidno, da je bila udeležena na teoretičnem in praktičnem preizkusu znanja iz varstva pri delu. Inšpektor zaključil, da glede na ravnanje delavke s poseganjem v nevarno območje stroja ni bila dovolj strokovno in natančno usposobljena za varno delo na stroju za pakiranje. Če želi nadaljevati delo na stroju, mora usposabljanje ponoviti po tem, ko bo stroj strokovno pregledan in ocenjen za varnega.

Inšpektor je izdal odločbo, s katero zavezancu izda prepoved opravljanja dela do odprave nepravilnosti, saj glede na okoliščine primera ni bilo možno postaviti realnega roka za odpravo pomanjkljivosti.

9.5 PRIMER 5

9.5.1 Opis dejanskega stanja in izrečeni ukrepi

Inšpektor RS je po uradni dolžnosti opravil inšpekcijski nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcu X. Ob opravljenem inšpekcijskem pregledu so bile ugotovljene štiri nepravilnosti:

1. Zavezanec je v svojih prostorih izvedel spremembe delovnih mest, pri tem pa ni izvedel ponovnih meritev osvetljenosti na delovnih mestih. S tem ni zagotovil varnega delovnega okolja, kot to določa ZVZD-1.

Ukrep: zavezanec mora izvesti obdobjne preiskave škodljivosti delovnega okolja, torej meritve osvetljenosti.

2. Uradna oseba je v času nadzora ugotovila, da delodajalec v svojih prostorih nima vidno označenih poti, ki bi zaposlenim omogočale varno gibanje v prostorih. Ugotovljeno stanje ni v skladu s Pravilnikom o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/99 in 39/05), ki določa, da mora delodajalec zagotoviti, da so poti za gibanje delavcev in drugih oseb ter prometne poti tako široke, da pešcem in vozilom omogočajo varno gibanje. Poti za gibanje morajo biti jasno prepoznavne in predpisano označene. V pravilniku je določeno, da morajo biti prometne poti vzdrževane tako, da služijo svojemu namenu in da se promet na njih odvija tako, da ne ogroža delavcev in drugih oseb. Pravilnik prav tako določa, da morajo biti prometne poti označene z vidnimi črtami rumene oziroma bele barve.

Ukrep: zavezanec mora v objektu jasno in vidno označiti poti za gibanje delavcev, prometne poti in delovne površine.

3. V času nadzora je uradna oseba ugotovila, da nekatera delovna mesta ne ustrezajo zahtevam Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih, saj je bilo ugotovljenih več poškodb delovne opreme (npr. poškodovana hrbtna naslonjala stolov).

Ukrep: zavezanec mora v objektu preveriti ustreznost delovnih mest in opreme.

4. Uradna oseba je v času nadzora ugotovila poškodbe talne površine na nekaterih delih oddelka, kar je v nasprotju s Pravilnikom o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnem mestu, iz katerega izhaja, da mora delodajalec zagotoviti, da tla v delovnih prostorih nimajo izboklin, lukenj ali podobnih neravnin. Prav tako navaja, da morajo biti obloge na tleh dobro pritrjene, gladke, odporne

pred obrabo in zasnovane tako, da je zagotovljeno preprosto čiščenje in vzdrževanje.

Ukrep: zavezanec mora v objektu zagotoviti, da talna površina nima lukenj oziroma podobnih neravnin.

Za odpravo vseh nepravilnosti je delodajalec dobil približno mesec in pol časa. Inšpektor je v odločbi zapisal vse štiri ukrepe in točen datum, ko morajo biti nepravilnosti urejene. Zavezanec je moral o izvršitvi odločbe poročati v roku osmih dni po preteku rokov.

10 ZAKLJUČEK

Inšpektorat RS za delo deluje v skladu s predpisi, ki jih predpisujejo predvsem ZID-1, ZIN, ZUP, v nekoliko manjšem delu pa tudi ZP-1. Vizija Inšpektorata RS za delo je z izvajanjem učinkovitega nadzora doseči spoštovanje delovnopravne zakonodaje, zakonodaje s področja socialnega varstva ter preventivno delovanje z namenom zagotavljanja urejenosti in zadovoljstva vseh deležnikov na področjih delovnih razmerij, VZD in sociale. Letno na Inšpektoratu RS za delo največ inšpekcijskih nadzorov opravijo na področju delovnih razmerij. Na tem področju se sicer pogled in spoštovanje delovnopravne zakonodaje nekoliko izboljšujeta, kar lahko podpremo z dejstvom, da se je število kršitev na področju delovnih razmerij v zadnjih letih nekoliko zmanjšalo. Največji del kršitev s tega področja še vedno predstavlja plačilo za delo. Bodisi neizplačila plač, prepozna izplačila plač, neizplačila regresov in zakonsko določenih dodatkov in kršitve v zvezi z minimalno plačo. Kar velik del vseh inšpekcijskih nadzorov na področju delovnih razmerij predstavljajo vsebinsko bolj zahtevni nadzori. Enostavnih nadzorov na tem področju je zelo malo oziroma so zelo redki.

Nekoliko manjši po številu, a še vseeno velik del inšpekcijskih nadzorov pa letno opravijo tudi na področju VZD. Inšpektorat na tem področju že nekaj let zaporedoma ugotavlja tudi največ kršitev letno. Prevladujejo kršitve, ki se nanašajo na postopke ocenjevanja tveganj za zdravje in zagotavljanje varstva zdravja delavcev. Delodajalec je dolžan redno zagotavljati varnost in zdravje delavcev pri delu in v ta namen izvajati tudi ustrezne ukrepe s tega področja. Temeljni ukrep za varno delo je ocenjevanje tveganj, ki jih zahteva delovno mesto oziroma delovni proces delodajalca. Ocenjevanje tveganj se izvaja pisno ali ustno, delodajalec pa je dolžan tveganja popraviti v primeru, da pride do kakršnihkoli sprememb v delovnem procesu. Na inšpektoratu so sicer ugotovili, da se večina delodajalcev zaveda pomembnosti tega dokumenta, nekoliko manj pa se jim zdi pomembna vsebina dokumenta. Posledično zaradi slabega usposabljanja delavcev in slabih pogojev na delovnem mestu prihaja tudi do večjega števila nezgod na delu. Te so tako lažje kot tudi hujše, vsako leto pa Inšpektorat RS za delo zabeleži tudi nekaj nesreč s smrtnim izidom. Te so predvsem posledica padcev z višine zaradi slabe varovalne opreme delavcev, ki takšna dela opravljajo. Inšpektorat RS za delo vsakoletno največ kršitev ugotovi na področju VZD. Presenetljivo je dejstvo, da je najpogostejša kršitev na področju VZD pri delu povezana z oceno tveganja. Očitno se veliko delodajalcev še vedno ne zaveda pomena ustreznega delovnega okolja in usposobljenosti svojih delavcev. Morda bi bila rešitev, da se s strani inšpektorata organizira še kakšna akcija o ozaveščanju pomembnosti dokumenta z ustrezno oceno tveganja, vendar je dandanes tako, da se veliko delodajalcev ne zaveda resnosti situacije, dokler se ne zgodi nekaj hudega. Kot primer lahko izpostavimo nesrečo s smrtnim izidom na gradbišču, ker se delodajalcu ni zdelo pomembno, da svoj denar in čas vloži v

ustrezno varnostno opremo. Zagotovo je takšna situacija streznitev za vsakega delodajalca ali pa tudi ne. Vedno obstajajo in vedno bodo ljudje, ki življenje jemljejo za samoumevno.

Na področju socialne inšpekcije letno opravijo najmanj inšpekcijskih nadzorov, prav tako na tem področju beležijo tudi najmanj prijav. Največji problem na področju socialne inšpekcije predstavlja premajhno število inšpektorjev. Na tem področju je aktivnih le pet inšpektorjev, eden od njih pa opravlja tudi nalogo direktorja. Zaradi pomankanja kadra je tako nemogoče izvajati večje akcije izrednih pregledov, saj so tekoče prijave dovolj, da so zasedeni vsi inšpektorji na tem področju.

Kadrovska problematika je aktualna tudi na ostalih področjih inšpektorata. V letu 2018 je Inšpektorat RS za delo od Vlade RS in resornega ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti odobril povečanje kadrovskega načrta za 5 zaposlitev. Vseh 5 novih delovnih mest so zelo hitro uspeli zapolniti, vendar se kadrovska okrepitev na učinkovitosti dela v letu 2018 še ni poznala pri številu opravljenih nadzorov, ugotovljenih kršitev in izdanih ukrepov. Novi sodelavci so namreč morali narediti strokovne izpite in pridobiti ustrezne izkušnje. Ali bo njihova prisotnost na inšpektoratu prinesla učinkovite rezultate, pa bomo morali počakati na letno poročilo Inšpektorata RS za delo za leto 2019.

Inšpektorat vsako leto dve tretjini svojih sredstev nameni za plače in druge izdatke zaposlenih. Ostala sredstva so namenjena materialnim stroškom in novim investicijam. Ker gre velik del proračuna za plače, zmanjka finančnih sredstev za ostale, morda celo nujne stroške inšpektorata. V lanskem letu je bilo na inšpektoratu zabeleženih kar nekaj dotrajanih službenih vozil. Ker za nakup novih ni bilo denarja, se tudi starih niso mogli znebiti, saj bi potem imeli težave pri mobilnosti. Inšpektorat del sredstev nameni tudi izpopolnjevanju inšpektorata. Vsako leto namreč stremijo k posodabljanju informacijskega sistema za izmenjavo podatkov z ostalimi organi. Posodabljanje je možno le v okviru finančnih sredstev, ki jih imajo vsako leto.

Hipoteza, da Inšpektorat RS za delo prijavljene kršitve reši hitro in učinkovito, je bila na podlagi analize deloma potrjena. Res je, da je inšpektorat dolžan obravnavati vsako prijavo kršitve, tudi če gre za anonimno. Hitrost reševanja zadev pa je odvisna od tega, kako zahteven je posamezen inšpekcijski nadzor. Prvotna ideja preverjanja učinkovitosti je bila raziskati ozadje primerov, poslanih od inšpektorata. Ker so omenjeni podatki zaupne narave, jih inšpektorat ni posredoval naprej. Učinkovitost inšpektorata je bila tako opredeljena glede na analizo statističnih podatkov iz letnih poročil.

Inšpektorat RS za delo vsako leto uspešno reši približno polovico vseh obravnavanih upravnih zadev. Veliko zadev je še vedno bolj kompleksnih, zato se te rešujejo veliko dlje. Letna poročila inšpektorata ne izdajo natančnega podatka o času reševanja zadev. K še večji uspešnosti Inšpektorata RS za delo bi vsekakor pripomoglo še kakšno prosto delovno mesto

za inšpektorja. V Sloveniji je namreč veliko delodajalcev, to pomeni veliko nadzorov in še več najdenih kršitev. Analiza letnih podatkov je pokazala, da Inšpektorat RS za delo svoje delo opravlja dosledno in učinkovito. Rezultat dobrega dela se kaže v vedno večjem številu rešenih zadev letno in upadanju ugotovljenih kršitev na posameznih področjih. Nemogoče je pričakovati, da bi inšpektorji lahko zadeve pregledali in rešili takoj, vsekakor pa se da na tem mestu še marsikaj storiti. Večina upravnih zadev se zaključi z odločbo na prvi stopnji ali v primeru pritožbe z nadomestno odločbo. Inšpektorji kot ukrep za ugotovljene kršitve velikokrat izdajo globo.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Brezovar, B. (2014). *Zakon o inšpekciji dela (ZID-1) z uvodnimi pojasnili in komentarjem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Inšpektorat RS za delo. (2017). *Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2016*. Ljubljana: Inšpektorat RS za delo. Pridobljeno 10. 4. 2018 s https://zssszaupnikvzd.si/wp-content/uploads/2017/07/Poro%C4%8DiloIRSD_2016.pdf
- Inšpektorat RS za delo (2018). *Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2017*. Ljubljana: Inšpektorat RS za delo. Pridobljeno 10. 4. 2018 s https://zssszaupnikvzd.si/wp-content/uploads/2018/05/lp_irsd_20171.pdf
- Inšpektorat RS za delo. (2019). *Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2018*. Ljubljana: Inšpektorat RS za delo. Pridobljeno 12. 3. 2019 s [http://84.39.218.201/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6357671e674dec4fc125840e003bb550/\\$FILE/LP-IRSD-2018.pdf](http://84.39.218.201/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6357671e674dec4fc125840e003bb550/$FILE/LP-IRSD-2018.pdf)
- Jerovšek, T. & Kovač P. (2008). *Posebni upravni postopki*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Jerovšek, T. & Kovač, P. (2017). *Upravni postopek in upravni spor*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Kovač, P., Kerševan, E., Pečarič, M., Remic, M., Orel, N. & Čas, P. (2016). *Inšpekcijski nadzor; razprave, sodna praksa in komentar zakona*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Toukas, D., Delichas, M., Toufekoula, C. & Spyrouli A. (2015). The Role of Labour Inspectorates in Tackling the Psychosocial Risks at Work in Europe: Problems and Perspectives. *Safety and Health at Work*, 6, 263–267, pridobljeno 11. 3. 2018 s https://www.researchgate.net/publication/279865432_The_Role_of_Labour_Inspectorates_in_Tackling_the_Psychosocial_Risks_at_Work_in_Europe_Problems_and_Perspectives
- Vodovnik, Z. & Tičar, L. (2016). *Osnove delovnega in socialnega prava. The bases of Labour and Social law*. Druga spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: GV založba.
- Weil, D. (2008). A strategic approach to labour inspection. *International Labour Review*, 147 (4), 349-373, pridobljeno 11. 3. 2018 s https://hctar.seas.harvard.edu/files/hctar/files/weil.strategic_approach08.pdf

VIRI

- Inšpektorat RS za delo (15. 5. 2019). *Organizacija Inšpektorata RS za delo*. Gov.si. Pridobljeno s http://www.id.gov.si/si/o_inspektoratu/organizacija_irs_d/inspekcija_nadzora_delovnih_razmerij/
- Ministrstvo za notranje zadeve (15. 5. 2019). *Inšpekcijski nadzor*. Gov.si. Pridobljeno s http://www.mnz.gov.si/si/varnost_in_nadzor/inspektorat_rs_za_notranje_zadeve/inspekcijski_nadzor/
- Ministrstvo za javno upravo (15. 5. 2019). *Postopek inšpekcijskega nadzora*. Gov.si. Pridobljeno s http://www.mju.gov.si/si/o_ministrstvu/inspektorat_za_javni_sektor_organ_v_sestavi/postopek_inspekcijskega_nadzora/
- Stefanoski P. (23. 5. 2015). *Socialna inšpekcija*. Rtv slo.si. Pridobljeno s <https://4d.rtv slo.si/arhiv/svetovalni-servis/174332037>
- Zavod Republike Slovenije za delo (6. 6. 2019). *Opis poklica*. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Pridobljeno s https://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=681&Filter=

PRAVNI VIRI

- Pravilnik o službeni izkaznici inšpektorja (Uradni List RS. Št. 67/14).
- Ustava Republike Slovenije (URS). Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90, 97, 99 in 75/16 – UZ70a.
- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR -1). Uradni list RS. Št 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US in 22/19 – ZPosS.
- Zakon o dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih – ZDR-1A. Uradni list RS, št. 52/16.
- Zakon o inšpekciji dela (ZID-1). Uradni list RS, št. 19/14 in 55/17.
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (ZIN). Uradni list RS, št 43/07 in 40/14.
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1). Uradni List RS, št. 43/11.
- Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP). Uradni List RS, št. 24/06, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13.
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV). Uradni list RS, št. 3/07, 23/07, 41/07, 61/10-ZSVarPre, 62/10-ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16-ZPPreb-1, 15/17-DZ, 29/17, 54/17, 21/18-ZNOrg, 31/18-ZOA-A in 28/19.

Zakon o prekrških (ZP-1). Uradni list RS, št. 29/11, 21/13, 111/13, 78/14-odl. US, 92/24-odl. US, 32/16 in 15/17 -odl. US.

Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (ZZSDT). Uradni list RS, št. 1/18–uradno prečiščeno besedilo in 31/18).

Zakon o urejanju trga dela (ZUTD). (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12–ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14–ZPDZC-1, 47/15–ZZSDT in 55/17).